

Vad är pedagogers perspektiv på anmälningsskyldigheten?

En kvalitativ studie om förskolepedagogers erfarenheter och upplevelser av orosanmälningar

Ebba Andersson och Mimmili Olling

Barn-och ungdomsvetenskapliga institutionen
Självständigt arbete 15 hp
Förskolläraryrket (210 hp)
Vårterminen 2024
Handledare: Eleonor Bredlöv Eknor
Examinator: Daniel Stridh
English title: What perspectives does pedagogues' have on their obligation to report concern?

Stockholms
universitet

Vad är pedagogers perspektiv på anmälningsskyldigheten?

En kvalitativ studie om förskolepedagogers erfarenheter och upplevelser av orosanmälningar

Ebba Andersson och Mimmili Olling

Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka pedagogers perspektiv och upplevelser gällande sin anmälningsskyldighet. De som är yrkesverksamma i en svensk förskola är skyldiga till att göra en anmälan till socialnämnden vid minsta kännedom eller misstanke om att ett barn far illa. Detta brukar också kallas för att göra en orosanmälan. Studien har utgått från tematisk analysmetod. Detta är en kvalitativ analysmetod där teman utifrån pedagogernas svar har skapats. I denna studie har en empiristyrd inriktning applicerats, där teman formas under analysen av materialet. Studien gjordes genom en enkät som publicerats online i en social mediegrupp där yrkesverksamma inom förskoleområdet har tillgång till. Totalt var det 179 pedagoger som deltog. Resultat och analysavsnittet är uppdelat i två delar, ett med resultat från de pedagoger som har gjort en orosanmälan och ett för de pedagoger som inte har gjort en orosanmälan. Resultatet för denna studie, för gjorda anmälningar, visar att pedagogerna upplever 9 olika oroskategorier. I ordning av mest till minst förekomna: *Barnets berättelser, vanvård, barnets beteende, fysiska märken, familjeförhållanden, vårdnadshavares agerande, frånvaro, vårdnadshavares egna berättelser och sexuellt utnyttjande eller våld.* Pedagogerna som har gjort en anmälan i studien känner en viss osäkerhet kring sin anmälningsskyldighet. Utomstående faktorer som relationen med vårdnadshavarna till barnet och rektor, ledning eller kollegors reaktion och stöttning kan påverka en anmälan. Även rädslan för huruvida sann pedagogernas oro är finns med i deras upplevelser. Tiden för när en anmälan görs beror på graden av oro pedagogerna känner för barnet. Fall där våld finns med görs anmälan direkt i jämförelse med omsorgsbrist som tar längre tid. I vissa av fallen vill pedagogerna samla in bevis innan en anmälan görs. Resultatet för de som inte har gjort en orosanmälan visar liknande. Majoriteten av dessa pedagoger har inte haft en oro någon gång och därför inte anmält. De som har haft en oro men inte anmält delar rädslan för hur barnets vårdnadshavare ska reagera. Det finns också fall där det är rektorn som har avrått pedagoger från att göra en anmälan, trots att oro för ett barn finns.

Nyckelord

Orosanmälan, Anmälningsskyldighet, Pedagoger, Omsorgssvikt, Förskola, Förskoledidaktik

Innehållsförteckning

Förord	1
Beskrivning av författarnas insatser i studien	1
Inledning	2
Anmälningsskyldighet	3
Barnahus	4
Tidigare forskning	4
Barn som far illa	4
Anmälningsskyldighet i förskolan	6
Samarbetet med Socialtjänsten	7
Syfte och frågeställningar	7
Teoretiska utgångspunkter	8
Metod	10
Val av metod	10
Urval och avgränsningar	10
Genomförande	11
Databearbetning och analysmetod	12
Forskningsetiska överväganden	12
Studiens kvalitet	13
Resultat och analys	14
Resultat från pedagoger som har gjort en orosanmälan	14
Resultat från pedagoger som inte har gjort en orosanmälan	23
Diskussion	25
Betydelse för praktiken och professionen	28
Vidare forskning	28
Referenser	29
Bilagor	31

Förord

Under vår utbildning på förskolläraryrket på Stockholms universitet har vi mött på många studenter och lärare med olika bakgrund och erfarenhet. Vi har fått höra flera historier om förskolors arbetssätt och hur de jobbar för barns inflytande och delaktighet. När vi under termin 5 läste kursen ”Rättsliga och yrkesetiska aspekter på arbetet i förskolan” öppnades en ny dörr av förskolans viktiga arbete för barnens trygghet. Där fick vi höra om anmälningskyldigheten. När vi två diskuterade denna skyldighet med våra tidigare erfarenheter och de historier vi har fått höra från andra, är denna anmälningsplikt inte något som framförts. Vi började då fundera kring anledningarna till varför det är såhär och idén till examensarbetet uppstod.

Vi vill säga ett stort tack till vår handledare, Eleonor Bredlöf Eknor, för den stöttning vi har fått. Trots att ämnet har varit känsligt och allvarigt att ta sig igenom har Eleonor funnits vid vår sida med engagemang och stöd under hela skrivprocessen. Vi vill också tacka alla deltagare som tagit sig tid att delta i vår studie och som har vågat dela deras historier och upplevelser med oss.

Beskrivning av författarnas insatser i studien

I det här arbetet har vi varit två studenter som varit med och analyserat och författat. I början av arbetet diskuterade vi gemensamt vilket syfte vi skulle ha och hur vi skulle undersöka vårt ämne. Efter att vi hade bestämt enkät som metod och gemensamt skrivit ihop ett informations- och samtyckebrev och även frågor till enkäten skickade vi ut vårt formulär online. Vi började sedan på varsitt håll söka efter artiklar och tidigare forskning. Vi antecknade vad vi hade kommit fram till i ett gemensamt dokument. Ebba började sedan ta reda på information om teorin medan Mimmili började skriva på metoddelen. Vi gick tillsammans igenom resultatet och analyserade svaren vi fått in genom enkäten. Diskussionsdelen delade vi upp jämt, där var och en kunde skriva på egen hand om varsitt område. Vi har båda arbetat på uppsatsen och fyllt på där det saknats information. Vi har inte haft några bestämda avsnitt som man är ensam författare på, utan båda har fått läsa igenom och komma med förslag om ändringar. Ebba skrev det mesta av inledningsavsnittet och teoretiska utgångspunkter, medan Mimmili skrev om avsnitten forskningsetiska överväganden, vidare forskning och studiens kvalitet.

Inledning

Sverige var det första landet i världen som år 1979 förbjöd barnaga. Denna uppfostringsmetod hade vårdnadshavare använt sig av länge och på 1960-talet var över 50% positiva för att använda det som tillvägagångssätt (Köhler & Lucas 2014, s. 1). Vårdnadshavarna ansåg att detta kunde fostra barnen till att bli goda samhällsmedborgare (Jernbro & Janson 2016, s. 6). Idag beskrivs det att mörkertalet för barn som far illa är stort (Köhler & Lucas 2014, s. 1). Enligt World Health Organization (2022), WHO, så utsätts nästan 3 av 4 barn, vilket är uppskattat till 300 miljoner barn världen över, i åldrarna 2-4 år, av regelbunden fysisk eller psykisk bestraffning och våld av vårdnadshavare eller omsorgsgivare. Enligt en undersökning som Jernbro och Janson (2016, s. 19) gjorde i Sverige har 44% av de högstade- och gymnasieelever som deltog i studien blivit utsatt för någon typ av misshandel inom eller utanför familjen. Av dessa har 36% blivit utsatta av sina vårdnadshavare, där både styvföräldrar och familjehemsföräldrar är inkluderade.

Den svenska förskolan har styrdokument, lagar och förordningar, som måste följas. FN:s konvention om barnets rättigheter är en av dem. Enligt artikel 19 ska:

”1. Konventionsstaterna ska vidta alla lämpliga lagstiftningsåtgärder, administrativa, sociala och utbildningsmässiga åtgärder för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, inklusive sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavarens eller annan persons vård” (Unicef Sverige 2024, s. 27).

I Föräldrabalken (SFS 1949:381) anges följande i 6 kap. 1 §:

”Barn har rätt till omvårdnad, trygghet och en god fostran. Barn skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling” Lag (1983:47).

Vårdnadshavare har ett ansvar att ge barnet den tillsyn de behöver utifrån barnets möjligheter. Under tiden barnet befinner sig i förskola eller skola övergår tillsynsansvaret från vårdnadshavarna till huvudmannen (Skolinspektionen 2020). I Sverige är personer som är anställda i verksamheter som bland annat berör barn och ungdomar under 18 år skyldiga till att göra en anmälan till socialnämnden vid minsta kännedom eller misstanke om att ett barn far illa. Detta kallas för anmälningsskyldighet och hör under socialtjänstlagen (SoL) (SFS: 2001:453) under 14 kap. 1 § (Socialstyrelsen 2014, s. 18–19).

Som informationen ovan belyst är det stort mörkertal kring barn som far illa (Köhler & Lucas 2014, s. 1). Förskolan är en av de platser som ska anmäla misstanke vid minsta oro. Ändå beskriver Socialstyrelsen (2022, s. 31) att socialsekreterare uppger att de saknar anmälningar som rör sig om omsorgsbristen hos de yngsta barnen. Förskolan är en av de platser som kan möta dessa barn. Denna studie kommer därför att undersöka pedagogers perspektiv på anmälningsskyldigheten. Den kommer studera processen till en anmälan, där erfarenheter, tecken på oro och känslor kommer att uppmärksammas. Studien kommer även att undersöka de pedagoger som inte har gjort en anmälan och vad deras perspektiv av det är.

Bakgrund

I detta avsnitt kommer bakgrundsdeln till studien att presenteras. Här kommer anmälningsskyldigheten att tydliggöras och även Barnahus kommer att tas upp och förklaras.

Anmälningsskyldighet

Anmälningsskyldigheten hör under SoL. Enligt 14 kap. 1§ SoL ska en anmälan göras direkt vid oro om omsorgssvikt hos ett barn. I processen av en anmälan behövs inga bevis på oro. Anmälan utgår från anmärkningar som signalerar oro för barnet som rapportören redogjort. Oroskänslor som även inte är bekräftade eller svåra att bedöma ska anmälas. Det är i sin tur socialtjänsten i den kommun som barnet bor i som ska utreda anmälan och ta den vidare vid bedömning av åtgärd. Efter en anmälan har gjorts kan den inte tas tillbaka, fastän de uppgifter som ligger till grund för anmälan kan vara felaktiga. Anmälan kan fortfarande innehålla väsentliga uppgifter som kan användas i granskningen av potentiellt stöd eller skydd till barnet från socialnämnden (Socialstyrelsen 2014, s. 19-20). En anmälan kan inte vara anonym och ska göras av den som uppmärksammat oro. Det finns möjlighet till att göra en gemensam anmälan i situationer där fler uppmärksammat oro. Likaväl kan en anmälan också göras tillsammans med anmälarens verksamhetschef (Socialstyrelsen 2014, s. 26-27).

Det finns inga exempel på vad som kan kännetecknas som oro. Regeringen (Prop. 2012/13:10) belyser att det inte finns en misstankegrad som kan användas. Detta är på grund av att barnets ålder och sammanhang kan se olika ut. En bedömningsgrund kan dock vara ifall barnet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar, fysiska eller psykiska försummelse eller där det finns allvarliga relationsproblem gentemot familjen (Socialstyrelsen 2014, s. 19).

Det kan vara svårt att avgöra när en anmälan ska göras men att det ska ske redan vid en misstanke om att barn far illa. Detta innebär dock inte att alla barn far illa och därför utreds inte alla anmälningar. År 2021 hanterades ungefär 55 % av anmälningarna i utredningarna (Socialstyrelsen 2022, s. 7). Orosanmälningar gallras bort fem år efter att den senaste anteckningen gjorts. Även anmälningar som inte lett vidare till en utredning försvinner ur systemet efter ett tag (Stockholm stad u.å.).

Även om det är ett stort antal anmälningar som kommer in till Socialstyrelsen varje år så beskriver socialsekreterare att det saknar anmälningar inom vissa områden (Socialstyrelsen 2022, s. 9). Det rör sig om de yngsta barnen och omsorgsbrister som förskolan, BVC och tandvården kan få syn på. Anmälningar om barn upp till 6 år har ökat men antalet kring omsorgsbrist är fortsatt låg även om det misstänks att det finns många barn som utsätts för just omsorgsbrist (Socialstyrelsen 2022, s. 9). I intervjuer som Socialtjänsten har gjort beskrivs det att anmälan görs som rutin. Ett exempel kan vara att en anmälan görs när en viss procents skolfrånvaro har uppnåtts (Socialstyrelsen 2022, s. 9).

Svenska studier, både från Socialstyrelsen och andra aktörer, har redovisat att antalet orosanmälningar har ökat trots pandemin. Socialtjänsten ser också flera familjer som fått en mer ansträngd livssituation under pandemin, vilket har resulterat till fler anmälningar om misstanke om våld i hemmet (Socialstyrelsen 2022, s. 28).

Barnahus

Barn i Sverige har rätt till omvårdnad, god fostran och en trygg uppväxt. Föräldrar får inte använda våld på sina barn som metod för uppfostring tack vare agaförbudet i Sverige. I Sverige har även olika yrkeskategorier en anmälningsskyldighet som är skyldiga att anmäla vid minsta misstanke om att barn far illa (Wergens 2021, s. 154). År 2006 startades Barnahus och nu finns Barnahus runt om i hela Sverige (Wergens 2021, s.155).

Gemensamt mellan region och myndigheter finns Barnahus. På ett Barnahus arbetar polis, socialtjänst, åklagare, barnmedicin och barn- och ungdomspsykiatri. Där erbjuder de stöd till barn upp till 17 år som misstänkts har blivit utsatta för vålds- och sexualbrott. Det är tänkt att vara en trygg miljö där barn får komma och tala med olika myndigheter istället för att barnet ska behöva åka runt till dessa (Vårdgivarguiden 2023). Till ett Barnahus kan vårdnadshavare och någon från skola eller förskola följa med barnet (Brottsoffermyndigheten 2024). Barnahus är till för att processen mellan de olika utredningarna ska vara en trygg miljö för barnen som misstänks blivit utsatta för sexuella övergrepp och misshandel av närstående (Sundbybergs stad 2020). På ett Barnahus finns rådgivning, konsultation, samordning av insatser av myndigheter och stöd till barnet eller vårdnadshavarna. Barnahus mål är att barnet ska skyddas från fortsatta övergrepp genom samordnade insatser och rättssäkerhet för barnet (Sundbybergs stad 2020).

Tidigare forskning

Den tidigare forskningen som presenteras nedan är baserad på artiklar vars studie berör området omsorgssvikt hos barn i förskolan. Majoriteten av artiklarna är internationella forskningsstudier. Anledningen till detta är för att svensk forskning som fokuserar på förskolans anmälningsskyldighet gentemot barn är begränsad. Avsnittet kommer att bli uppdelad i följande rubriker: Barn som far illa, anmälningsskyldighet i förskolan och samarbetet med socialtjänsten.

Barn som far illa

Ayling, Walsh och Williams (2020) forskning belyser attityder som kan påverka om pedagoger i en förskola gör en orosanmälan eller inte. Forskningen är gjord i Australien genom en litteraturöversikt med en inriktning på narrativ analys med syfte att uppmärksamma vilka faktorer som påverkar förskolepersonals orosanmälningar. Det framgår att attityder som känslor, tankar och beteenden är något som kan påverka pedagoger och deras oro. Grunden och även vilken grad oron är i, från lite till mycket oroligt, är något som ligger hos personen i fråga. Forskarna tar även upp att det finns en rädsla hos pedagoger för att göra en felaktig anmälan. Likaså finns det en rädsla när en anmälan är gjord. Då är istället oron över hur pass effektiv anmälan kan vara och ifall den kan orsaka mer skada än nytta. En ytterligare oro som ingick i litteraturöversikten var hur den professionella relationen skulle påverkas när en anmälan hade gjorts. Då ingick både relationen mellan den pedagog som anmält och barnet i fråga men också mellan pedagogen och familjen (Ayling, Walsh & Williams 2020, s. 98).

Forskarna belyser att det finns en bristande kunskap om barn som far illa. Det framgår i litteraturöversikten att pedagoger har en låg medvetenhet om indikatorerna om omsorgssvikt och om deras skyldighet till att anmäla oro. De attityder som beskrivs, känslor, tankar och beteende, är påverkade av externa faktorer, som utbildning, tid och erfarenhet. Det kan även uppstå missuppfattningar hos pedagoger i tolkningen av juridiska termer. Denna missuppfattning kan skapa en förvirring kring görandet av en anmälan. I översikten belyser Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 101) dessa termer som finns i den australiensiska jurisdiktion gällande en orosanmälan: ”*Reasonable grounds*” (rimliga skäl), ”*reasonable suspicion*” (rimlig misstanke) och ”*significant*

harm” (betyande skada). Med anledning av att det finns en brist av riktlinjer kan det betyda att pedagoger gör sina bedömningar utifrån sin egen erfarenhet samt värdegrund och moral. Detta kan då försena en anmälan, då pedagoger vill samla in konkreta bevis till sin oro, som i sin tur kan sätta barnen i ytterligare risk (Ayling, Walsh & Williams 2020, s. 98, 101).

Fabris, Longobardi, Settanni och Mastrokourou (2024, s. 7) försökte undersöka om det fanns ett samband mellan lärares tidigare upplevda trauma och deras rapportering av misstänkt oro för ett barn. De hänvisar till andra studier som visat att det är fler kvinnor än män som anmäler om oro eller misstankar om misshandel (Kenny 2001; O’Toole et al. 1999 se Fabris, Longobardi, Settanni och Mastrokourou 2024, s. 2). Det framgår att det är svårt att förklara varför det har visat sig men forskarna tror att det kan handla om att kvinnor visar mer känslomässig empati och lyhördhet än män (Fabris et al. 2024, s. 2). Forskarna beskriver att det finns argument om detta utifrån ett teoretiskt perspektiv men att deras resultat inte visade samband mellan de (Fabris et al. 2024, s. 7). Det finns dock en möjlighet att tidigare trauma som känslomässiga övergrepp kan göra att lärare lättare kan uppfatta elevers behov av hjälp och rapportera oron (Fabris et al. 2024, s. 7).

Dinehart och Kenny (2015) undersökte förskolepedagogers kunskap kring övergrepp och anmälningar i USA genom enkäter. Det var 137 stycken förskoleverksamma som svarade på enkäten. Bland deltagarna var 29% födda i USA och resterande 71% födda i ett annat land. I enkäten framgick frågor som bland annat tog upp deltagarnas personliga erfarenheter och utbildning inom anmälningsskyldighet, attityder gentemot detta samt 4 fallvinjetter som deltagarna fick rapportera om sina eventuella handlingar mot. Likt med Ayling, Walsh och Williams (2020) studie belyste Dinehart och Kenny (2015, s. 436) att det finns en rädsla hos pedagogerna att göra en felaktig anmälan. Denna rädsla ligger i att få negativa konsekvenser av en sådan typ av anmälan. Fastän de amerikanska förskoleverksamma har fått en utbildning kring barn som far illa så finns det en osäkerhet kring de juridiska kraven. Både de krav som ställs mot en själv, om vetskapen att underlåta en anmälan är en förseelse, men också gentemot barnet och familjen. En av respondenterna i studien berättade följande, i svensk översättning:

”Om jag gör en anmälan om övergrepp gentemot barn och den inte är grundad, kan familjen stämma mig” (Dinehart & Kenny 2015, s. 436). Nästan alla i studien, 94,9%, beskrev dock att de ansåg att deras rektor skulle stötta dem ifall de gjorde en anmälan (Dinehart & Kenny 2015, s. 436).

En annan rädsla som förekom i studien var att misstolka diciplinistil kopplat till sin kulturella bakgrund (Dinehart & Kenny 2015, s. 436). Även Fabris et al.s (2024) studie om lärares tidigare upplevda trauma skulle kunna kopplas ihop med denna rädsla. Resultatet i Dinehart och Kennys (2015) studie visade bland annat att 19% av respondenterna instämde att vårdnadshavare har rätt till att disciplinera sitt barn på det sätt de anser är mest lämpligt. Ytterligare 16% procent var osäkra på sitt svar och resterande höll inte med om uttalandet. Forskarna belyser även att pedagogerna är omedvetna om att föräldrar är den mer förekommande förövaren av våld mot barn (Dinehart & Kenny 2015, s. 434). Till sist redovisade forskarna att det inte fanns en signifikant korrelation mellan medvetenhet om tecken som kan signalera oro kopplat till kunskap och kompetens inom området, som Ayling, Walsh och Williams (2020) menar på. Det fanns dock en positiv association till att anmäla och även en större förståelse kring betydelsen av en anmälning hos de som hade mer kunskap och kompetens (Dinehart & Kenny 2015, s. 437).

Toros och Tiirik (2016) undersökte förskollärares uppfattningar om och erfarenheter av övergrepp och vanvård som sker mot barn i Estland. Undersökningen gjordes genom enkäter som 147 förskollärare svarade på. Ett av resultaten som presenterades i studien var de utmaningar som förskollärare kopplade till att anmäla om oro kring ett barn. Där fanns bland annat en oro kring att vårdnadshavare förnekar att det finns problem och förbjuder sitt barn att dela med sig av information till pedagogerna. Som både Ayling, Walsh och Williams (2020) och Dinehart och Kenny (2015) uppgett beskrev även forskarna i denna studie att pedagogerna både är rädda för att hamna i konflikt med familjerna och att begå ett misstag i att göra en anmälan. Det framgår att det saknas tillräcklig kunskap, information och kompetens om en misstankegrad kring oron men även vem pedagogerna ska göra anmälan till. Ibland så tillåter inte ens rektorn eller ledningen att en anmälan görs (Toros & Tiirik 2016, s. 25-26).

Ett annat resultat som beskrevs i studien var när pedagogerna ansåg den rätta tidpunkten var för att göra en anmälan. Ungefär 66% svarade att en omedelbar rapportering ska göras medan ungefär 18% svarade att de ville samla in bevis först och cirka 16% svarade att de observerade oron på lång sikt (Toros & Tiirik 2016, s. 25). Det fanns ingen skillnad i pedagogernas ålder om en anmälan gjordes eller inte (Toros & Tiirik 2016, s. 27).

Toros och Tiirik (2016, s. 24) lyfte fram följande 4 beskrivningar på termen barn som far illa som deltagarna i studien beskrivit. Begreppen är översatta till svenska:

Barn utan föräldravård beskrevs med följande ord:

"Smutsiga, brist på vård i hemmet, hungriga, fattiga, otrygga, inkompetent föräldraskap samt förälders missbruk av alkohol".

Fysisk och psykisk misshandel av ett barn beskrevs med följande ord:

"Fysisk osäkerhet, mobbning, blåmärken, ärr, ignorerar och sexuella övergrepp".

Sociala problem beskrevs med följande ord:

"Fattigdom, skilsmässa och uteslutning".

Utbildnings- och särskilda behov beskrevs med följande ord:

"Utvecklingsförsening och talstörning".

I Lundéns (2004) avhandling uppmärksammas omsorgssvikt hos förskolebarn. I avhandlingen uppmärksammade Lundén (2004) vad personen som anmäler omsorgssvikt hos ett barn baserar sin oro på. Även hur anmälarna tolkade deras anmälningsplikt och hur de förklarade sin oro undersöktes. Strukturella faktorer som berör barnet undersöktes också och hur dessa kan ha en påverkan till en anmälan. I avhandlingen gjordes 4 studier i 3 stadsdelar i Göteborg med olika sociala strukturer, låg-, medel- och högstatusområden. Både förskollärare samt personal vid barnvårdscentraler, BVC, deltog i studien, både genom att svara på enkät samt genom intervju. Enligt Lundén (2004, s. 49) var fysisk vanvård och försummelse ett vanligt tecken på omsorgssvikt i samtliga av studiens områden. Det näst förekomna tecknet var känslomässig otillgänglighet mellan vårdnadshavare och barnet. Denna omsorgssvikt var dock lika vanlig som vanvård i högstatusområdet. En märkbar skillnad var att den känslomässiga otillgängligheten mellan vårdnadshavare och barn som tecken på oro inte anmäldes lika ofta som fysiska övergrepp. I jämförelse med barn som anmälts var det tre gånger så många som inte gjorde anmälningar på barn där det fanns tecken på känslomässiga otillgänglighet. Det var enbart personal som arbetar på BVC som anmälde barn där det endast fanns tecken på känslomässig otillgänglighet mellan vårdnadshavare och barnets relation (Lundén 2004, s. 51). När det gällde vem som anmälde i förskolan redogjorde Lundén (2004, s. 52) två grupper, A och B. I grupp A hörde personal in som inte har observerat att barn far illa och inte tror att alla barn som far illa visar tecken för det. I grupp B tillhörde personal som tror det finns fler barn än de som visar tecken på att de far illa. De som arbetat i mindre än 5 år, både som pedagog i en förskola men också på sin arbetsplats tillhörde grupp B. Även de som är utbildade förskollärare, jämfört med personal med annan grundutbildning, tillhörde grupp B. Bland de personal som nyligen diskuterat riktlinjerna som berör området hörde flera till grupp B än A (Lundén 2004, s. 52).

Anmälningsplikt i förskolan

Bergman, Järkestig Berggren och Arnesson (2023, s. 739) beskriver att antalet orosanmälningar har ökat under de senaste åren och hänvisar till Socialstyrelsens kartläggning. År 2010 var antalet anmälningar ungefär 140 000 och rörde cirka 60 000 barn (Socialstyrelsen 2012 se Bergman, Järkestig Berggren & Arnesson 2023, s. 739). År 2021, cirka 10 år senare var antalet orosanmälningar runt 422 000 och rörde sig om 216 000 barn (Socialstyrelsen 2022 se Bergman, Järkestig Berggren och Arnesson 2023, s. 739). Det innebär en ökning med 200% mellan år 2010 och 2021 där var femte orosanmälan rörde sig om våld i nära relation (Socialstyrelsen 2022 se Bergman, Järkestig Berggren och Arnesson 2023, s. 739). I det korta loppet kan utsatthet för våld resultera i fysiska skador hos barnet och i värsta fall dödsfall. Utifrån ett längre perspektiv kan detta leda till beteende- och emotionella problem hos barnet. Det är traumatiskt för ett barn att utsättas för våld och det kan bland

annat resultera i psykisk ohälsa, depression, självskadebeteende, missbruk, ätstörning och problem i skolan (Bergman, Järkestig Berggren & Arnesson 2023, s. 742). Forskarna har gått igenom olika barnavårdsutredningar och jämfört olika kommuner med varandra för att få en geografisk spridning på deras material (Bergman, Järkestig Berggren & Arnesson 2023, s. 745). Forskarna kom fram till att det mest vanliga i orosanmälningar var att våldsutövaren är barnets pappa och därefter bonuspappa eller styvpappa. Att våldsutövaren var en man var också det mest förekommande i orosanmälningarna. Skolpersonal stod för den största andelen som anmälningarna kom ifrån och därefter var det polisen som stod för den näst störst andelen (Bergman, Järkestig Berggren & Arnesson 2023, s. 747).

Carsley, Thomas, Oei, Smith, Harrington, Pike, Macpherson och Richmond (2024, s. 2) gjorde en paraplygranskning av samhällets åtgärder (stängning av förskolor/skolor, nedstängning och att hålla sig hemma) under Covid-19 för att se hur de skulle minska smittspridningen och hur det kunde påverka barnmisshandel och försummelse. De jämförde olika publikationer och undersökte effekten av åtgärder som samhället gjort. Alla publikationer var publicerade på engelska (Carsley, Thomas, Oei, Smith, Harrington, Pike, Macpherson & Richmond 2024, s. 2). De flesta av granskningarna visade att färre sökte hjälp hos akutmottagningar om det inte var relaterat till Covid-19. Därför minskade antal anmälningar om oro för barn. Men författarna tror att det har att göra med stängning av förskolor, skolor och samhällstjänster. De antog att det fanns en ökning av barn som levde med övergrepp och försummelse trots siffrorna på minskning (Carsley et al. 2024, s. 9).

Samarbetet med Socialtjänsten

Lwin, Hoagland, Antwi-Boasiako, MacKenzie och Fallon (2024) gjorde en undersökning om rollen som barnskyddsarbetare har i Kanada. Studien tog även upp arbetarnas motiveringsbeslut med orosanmälningar av barn som far illa. Forskarna beskriver att barnskyddsarbetares uppdrag är att säkerställa barns välmående och säkerhet samtidigt som de ska utreda om orosanmälningar är sanna (Lwin, Hoagland, Antwi-Boasiako, MacKenzie och Fallon 2024, s. 1). I bakgrundsdelen framgår det att barnskyddsarbetarens utbildning och ursprung kan påverka deras beslut om hur allvarligt de ser på misshandelsproblem. Detta går att jämföras med Dinehart och Kennys (2015, s. 436) studie om att pedagoger har en rädsla att misstolka disciplinstil kopplat till sin kulturella bakgrund. I Lwin et al.s (2024, s. 2) studie undersöktes hur barnskyddsarbetarens egenskaper spelar roll i deras beslut. Resultaten visade dock inga tydliga tecken på att barnskyddsarbetarens egenskaper spelade någon roll (Lwin et al. 2024, s. 6). Forskarna hänvisar till Font och Maguire-Jack (2015) som sett att arbetare med en högre examen har större sannolikhet att bevisa anklagelser om misshandel än arbetare med en kandidatexamen (Font & Maguire-Jack 2015 se Lwin et al 2024, s. 9).

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att genom enkäter undersöka pedagogers perspektiv och upplevelser gällande sin anmälningsskyldighet i förskolan. Utifrån vårt syfte har vi formulerat dessa frågeställningar:

- Hur resonerar pedagoger kring sin oro om barn som far illa?
- Hur beskriver pedagoger processen som leder fram till en orosanmälan?
- Vilka anledningar ligger bakom att pedagoger inte har gjort en orosanmälan trots oro för ett barn?

Teoretiska utgångspunkter

I detta avsnitt kommer den teoretiska utgångspunkten för studien att presenteras. I denna studie har teorin fenomenologi använts för att analysera studiens resultat och analys. I slutet av avsnittet kommer en beskrivning av hur teorin används i analysen i studien.

Fenomenologin grundades av Edmund Husserl (1859-1938), en tysk-tjeckisk matematiker och filosof. En av Husserls tankar var hur sann en kunskap om verkligheten kan vara när det finns en subjektiv individ som förmedlar den? Hur kan både subjektet och objektet ha betydelse i denna kunskapsprocess? (Bjurwill 1995, s. 5, 35). En fenomenologisk teori utgår från hur människan fungerar i sociala sammanhang och hur denne upplever världen. Det handlar om individens perspektiv, medvetande och erfarenhet. Det är subjektets livsvärld som skapar utgångspunkten för teorin. Begreppet fenomenologi betyder ”det som visar sig” (fenomen) och ”vetenskap och lära” (logi), vilket innebär att fenomenologi är ”läran om det som visar sig för medvetandet” (Högström 2017, s. 55). Essensen i individens upplevelser är viktigt inom teorin. Essensen, det oföränderliga i fenomenet, står som motpart mot existensen, det föränderliga i fenomenet. För att förklara detta ytterligare kan en stol användas som exempel. En stol kan ha en viss färg eller form, något som är föränderligt med stolen, men tas sitsen bort, det som gör stolen till något man kan sitta på, försvinner stolens funktion och då också stolens essens (Bjurwill 1995, s. 18). Förutom den intellektuella och intersubjektiva delen av fenomenologin finns även den levda kroppen som utgångspunkt. Inom fransk filosofi har Simone de Beauvoir (1908-1986) vidareutvecklat Husserls idé om fenomenologi och hävdar att det är genom individens kropp och sinnen som gör att subjektet uppfattar sin omvärld (Högström 2017, s. 62).

För att använda fenomenologi som en forskningsmetod behöver dels studien ha ett kunskapsintresse om ett fenomen. Det behöver också intressera sig för det mest väsentliga av fenomenets upplevelse. I denna studie används en förståelseinriktning med teorin fenomenologi. Det innebär att själva objekten inte är av större intresse för studien utan hur objekten har betydelse för deltagarna. Det är med hjälp av kontextuella tolkningar som en förståelseinriktning kan utforska hur subjektets betydelse av objektet är (Szklański 2019, s. 152-153). I denna studie är det pedagogernas perspektiv, subjektet av fenomenet, på förskolans anmälningsskyldighet, objektet av fenomenet, som utgör grunden för studien. Det är deras erfarenheter och upplevelser som undersöks.

Till fenomenologi finns de tillhörande begreppen livsvärld, typifiering samt situation. Vilket presenteras nedan.

Livsvärld

Ett av de begrepp som tillhör teorin är ”livsvärlden”. Livsvärlden är den värld som vi individer befinner oss i. Det ligger som grund för den verklighet vi lever i (Högström 2017, s. 56). Begreppet är sammanslaget av orden ”liv” och ”värld”. Det gör begreppet mångsidigt genom att det både är subjektivt och intersubjektivt, att det är delat med andra. Den är personlig eftersom den utgår från den enskilde individen men den blir samtidigt formad av de sociala sammanhang individen tidigare befunnit sig i. Likaså om de nuvarande och framtida sammanhang som individen kommer att finnas i. Därför är livsvärlden grundad på erfarenhet och kommande händelser (Friberg & Öhlén 2021, s. 167-168).

Typifiering

Ett annat begrepp som tillhör teorin är ”typifiering”. Högström (2017, s. 57-58) beskriver att typifiering sker när individen tar föreställningar för givna. När det typiska för olika drag och skeenden skapar ett enda fenomen. När individer typifierar blir dessa fenomen inte längre unika, utan kan istället ses som likartade. Ett exempel är att fenomenet hund som kan delas upp i olika raser. En tax har inte desamma figur som en pudel. Inom raserna kan även ännu fler uppdelningar ske, som exempelvis vissa taxar är strävåriga taxar. När en typifiering sker påverkar det individens interaktion. Det som den individen anser som mest relevant är också det som blir mest tydligt. De fenomen som inte är av samma betydelse är också de som kan bli mer generella. Om en individ ska interagera med en annan person kan då en typifiering avgöra hur individen kommer att handla. Det kan påverka vad som sägs och vad som görs beroende på vad individen har för föreställningar om den Andre men även om en typifiering av den Andre individen görs (Högström 2017, s. 57-58).

Situation

I Simone de Beauvoirs idé om situation kopplat till fenomenologi kan kroppen och framförallt könet ha en betydelse i en situation. De biologiska skillnaderna som finns mellan det manliga och kvinnliga könet har betydelse för tillvaron och för vilka möjligheter som skapas. Kvinnokroppens fysik och reproduktion gör att de inte är självklara kroppsliga subjekt i jämförelse med män. Enligt Beauvoirs så finns förutom vissa fysiska skillnader inte något så kallat ”naturligt” för vare sig män eller kvinnor. De skillnader som görs klassar Beauvoirs som myter och något som ska skapa en hierarki och skilja könen åt. En situation är påverkad av den tillblivelse som en individ berörs av. De kroppsliga, sociala och kulturella förutsättningarna är inte vad som utmärker vad en individ är, utan det gör individen själv. Individer har olika förutsättningar och även villkor. Faktorer som ekonomi, sociala och kulturella förutsättningar kan påverka en individs situation. Hur en individ inbegriper sin relation till omvärlden har också en betydelse för situationen. Det är både tankesättet samt villkoren som skapar en individs situation (Högström 2017, s. 64).

I resultat- och analysdelen av denna studie kommer dessa begrepp att användas för att analysera pedagogernas erfarenheter och perspektiv. De kommer att användas för att ge en möjlig fördjupning och förståelse av pedagogernas svar och även till studiens syfte och frågeställningar.

Metod

I detta avsnitt kommer metoden för studien att presenteras. Här beskrivs valet av metod, de urval och avgränsningar som har gjorts, genomförandet av metoden, databearbetning och analysmetod, forskningsetiska överväganden och till sist studiens kvalitet.

Val av metod

När vi först kom på vårt ämne så bestämde vi oss för att göra intervjuer med pedagoger på olika förskolor i diverse områden i en storstad i Sverige. Vi kontaktade rektorer som hade ett flertal förskolor i sin enhet men fick ingen respons. Vi valde då att ändra metod från intervju till att göra en enkät. Enkäten innehöll frågor som riktades till verksamma pedagoger inom förskolan. Enkäten valde vi att publicera i två olika Facebookgrupper med sammanlagt 112 000 medlemmar¹. I den ena gruppen behövs ett godkännande för att gå med i och den andra gruppen kan vem som helst gå med i, även vårdnadshavare.

Bryman (2018, s. 285) beskriver att den vanligaste typen av enkät kallas "postenkät". Postenkät skickas ut på posten och när den är ifyllt så ska respondenten skicka tillbaka den. Med den här typen av enkät kan det vara svårt att få in flera svar om respondenterna inte har förmånen att skicka in sina svar. Vi tänkte därför att det blir mer effektivt att göra en digital enkät med få frågor så att respondenterna snabbt och enkelt skulle kunna skicka in sina svar. Det som Bryman (2018, s. 286) poängterar är den största skillnaden mellan enkäter och strukturerade intervjuer är att det inte finns någon närvarande intervjuare som kan hjälpa till med frågorna utan respondenterna får läsa och svara på frågorna på egen hand. Forumet där de ska svara på enkäten behöver också vara utformat på ett enkelt sätt så att respondenterna förstår hur och vart de ska svara (Bryman 2018, s. 286). Under genomförandet, längre ned i avsnittet, kommer våran enkät att vidare presenteras.

Urval och avgränsningar

När vi utformade enkäten hade vi som mål att göra frågor där det fanns utrymme för pedagogerna att svara utförligt. Vi ville undvika svar som endast resulterade i ja eller nej utan ge deltagarna utrymme att svara med egna ord för att inte styra resultatet.

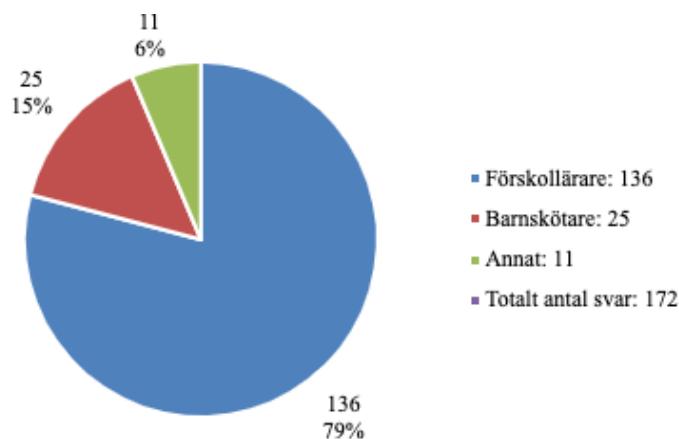
Några tankar som har uppstått efter vårt beslut att använda enkät som metod är att vi inte vet vart i Sverige deltagarna arbetar eller har arbetat. Vi vet inte ålder eller kön på deltagarna och/ eller om det skulle kunna gett ett annat resultat. Vi vet inte heller om de talar sanning. I och med att detta är ett känsligt ämne så tror vi att deltagarna kan våga öppna upp sig i deras svar genom en enkät än om vi hade genomfört en intervju. Med hjälp av en enkät så kunde vi även få in fler svar än vad vi hade kunnat få om vi skulle gjort intervjuer.

I denna enkät fick vi in 179 svar. Av dessa 179 svar har vi valt att ta bort 7 stycken svar som vi anser vara ogiltiga. Dessa har varit svar från yrkesverksamma i antingen grundskolan, i ett annat land eller gett ottydliga svar som har varit svåra att granska. Därför kommet endast 172 deltagare att räknas med.

¹ "Idébank för förskollärare/Lärare" samt "Förskola – Här diskuterar vi allt!"

Utbildningsnivån på dessa 172 svar var följande:

Det var 136 stycken förskollärare, vilket motsvarar 79%, som svarat på enkäten. Sedan kom barnskötare med 25 svar, vilket motsvarar 15% av svaren. Till sist är det annat, andra inom förskolan, som har svarat som bestod av 11 stycken svar, vilket motsvarar 6% av svaren. De som hör till annat har varit utbildad personal, förskollärarstudenter, specialpedagoger eller speciallärare, rektorer samt förskoleassistenter.

Figur 1: Diagram med antal svar på utbildningsnivån

I resultatet har vi valt att benämna alla deltagare som pedagoger. Detta är på grund av tid och omfång av arbete som behövs för att gå igenom de enskilda utbildningsnivåerna som inte är möjligt för denna studie. Det var ändå väsentligt att ta reda på vad för utbildning som deltagarna hade eftersom det gjorde att vi var tvungna att räkna bort några av deltagarna.

Genomförande

Enkäten som användes för studien skapade vi genom Google formulär. I enkäten fanns det totalt 11 stycken frågor (se bilaga). De som svarade ja på att de genomfört en orosanmälan fick svara på 9 stycken frågor. De som svarade att de inte gjort en orosanmälan fick svara på 5 stycken frågor. Både de som gjort och inte gjort fick svara på samma 3 inledande frågor, om deras bakgrund kopplat till förskolan. Dessa 3 frågor var obligatoriska att genomföra, annars kunde deras svar ej skickas in. Enkäten var öppen för svar i sammanlagt 6 dagar innan vi valde att stänga ned den på grund av mängden svar vi fått in. När enkäten är stängd kan varken deltagarna se eller svara på frågorna längre. Efter att vi hade stängt enkäten gick vi igenom varje svar enskilt. Vi skrev upp de mest återkomna svaren i en egen tabell och förde sedan statistik på hur många gånger ett och samma svar nämndes. Vi skrev även upp de citat vi ansåg vara intressanta eller gripande. När vi hade gått igenom alla 179 svaren tog vi bort de 7 urval som vi inte ansåg relevanta för denna studie och började sammanfatta deltagarnas svar. Efter sammanfattningen analyserade vi vårt material genom en tematisk analys och utifrån den teori vi valt.

Databearbetning och analysmetod

I denna studie har tematisk analys använts som analysmetod. Enligt Alvinus, Borglund och Larsson (2023, s. 11) formas teman av ett material i denna kvalitativa analysmetod som sedan undersöks. Inom tematisk analysmetod finns det två inriktningar, teori- och empiristyrda inriktning. I den teoristyrda inriktningen har dessa teman bestämts innan materialet analyseras och i den empiristyrda inriktningen formas teman under själva analysen av materialet (Alvinus, Borglund & Larsson 2023, s. 13). I denna studie har den empiristyrda analysen använts. Bryman (2018, s. 702) förklarar tematisk analys som en vanlig analysmetod när det kommer till kvalitativa analysmetoder men en del författare ser olika teman mer som olika koder. Om man ska söka efter teman så kan man hålla utkik efter repetitioner, lokala typologier eller kategorier, metaforer, övergångar, likheter/skillnader, saknade data och teorirelaterat material. Även språkliga kopplingar kan undersökas eftersom ord som "på grund av" kan få syn på kausala kopplingar hos deltagarnas medvetande (Ryan & Bernard 2003 se Bryman 2018, s. 705). Just repetition kan dock inte ses som ett enskilt tema, med andra ord om många av deltagarna delger liknande eller samma sak (Bryman 2018, s. 705). Det är viktigt att författaren förklarar varför de olika teman som valts ut är relevanta och viktiga i analysen och därför räcker det inte heller att presenterar olika citat kopplade till de valde teman (Bryman 2018, s. 706). När man ska göra en tematisk analys kan man börja med att koda av sitt material, utveckla koderna till teman och sedan namnge varje tema (Bryman 2018, s. 707).

I vår studie är det den sist nämnda som vi har gjort. Under tiden vi läste varje enskilt svar samlade vi även in koder, som Bryman (2018) uttrycker det, och sedan utvecklade dessa koder till teman. Detta gjorde vi i ett gemensamt dokument som bara vi har tillgång till. I dessa teman finns citat och sammanfattningar från deltagarnas svar. Förutom att presentera det kvalitativa resultatet har vi även valt att ge få kvantitativa resultat i form av antal deltagare, vilka som har vilken utbildningsnivå inom förskoleområdet, samt antal yrkesverksamma år. Vi har valt att göra detta som ett tillägg till studien, för att visa deltagarnas bakgrund. Detta tillägg presenteras i tabeller och diagram.

Forskningsetiska överväganden

Vetenskapsrådet (2017, s. 41) belyser begreppet anonymitet som innebär att forskare utlovar de personer som deltagit i deras studien kommer att hållas hemliga. Det kan innebära att deltagarnas personuppgifter och namn tas bort. Det kan dock vara svårt att kontrollera om uppgifterna stämmer vid anonymisering (Vetenskapsrådet 2017, s. 41). När vi skrev informationsbrevet så informerade vi att enkäten är anonym och att vi inte kommer fråga om namn eller personuppgifter. Detta gjorde vi för att deltagarna i studien inte ska gå att identifiera, vi har därför även döpt alla deltagare till "pedagog". Vetenskapsrådet (2017, s. 41) betonar också vikten i deltagarnas integritet och deras rätt till skyddad insyn i deras privatliv. Eftersom vi hade en enkät med samma utformade frågor till alla deltagare och pedagogerna fick svara med egna ord tog vi därmed också hänsyn till pedagogerna som själva fick avgöra vad de ville dela med sig av. Hur pass mycket information de ville dela med sig av var upp till deltagarna själva att avgöra. Några regler som Vetenskapsrådet (2017, s. 8) nämner är att vi som gör en undersökande studie ska tala sanning om vår forskning, öppet redovisa vår metod och resultat, göra rättvisa bedömningar av andras forskning och självklart inte stjäla från andra forskares resultat. Vetenskapsrådet (2017, s. 27, 31) nämner även att det ska finnas ett samtyckes- och informationskrav som deltagarna till studien ska ta del av. Detta är också något vi har tagit hänsyn till. Innan frågorna till enkäten syntes för deltagarna fanns ett informationsbrev vi utformat (se bilaga). I detta brev fanns information om vad syftet med enkäten var, vad vi ska använda materialet till och att de när som helst kan avbryta deras medverkan genom att inte skicka in sina svar. Det framgick även att deltagarna godkände sin medverkan i studie om de valde att skicka in sina svar.

Studiens kvalitet

Eftersom vi behövde tänka om kring vår metod på grund av brist på access av deltagare så kändes enkät som en rimlig alternativ lösning på tidsbristen. Vi diskuterade hur vi skulle gå tillväga om vi istället valde enkät, vilka vi ville skulle delta och vart vi skulle publicera den. En styrka med att publicera enkäten i Facebookgrupper var att den kommer ut till många människor samtidigt och det går snabbt och smidigt att svara på några få frågor. Tidsbristen gjorde att vi valde att stänga enkäten efter sex dagar. Det var både på grund av att vi skulle börja analysera materialet men också för att vi fick fler svar än vi förväntade oss.

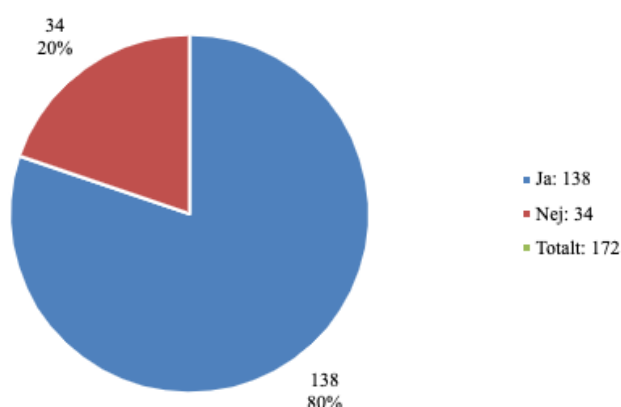
En sak vi fick räkna bort från vår studie på grund av tidsbristen oss var att vi inte kunde analysera svaren kring utbildningsnivå och antal år som deltagarna hade arbetat inom förskolan som vi hade velat. Några svagheter eller svårigheter med den valda enkätmetoden är att vi inte vet något om deltagarna. Varken ort de befinner sig i, yrkesverksam eller ej, antal arbetade år i förskolan eller utbildningsnivå. Vi vet inte om de svarar sanningsenligt. Detta är även något som Bryman (2018, s. 289) tar upp som nackdel med enkät. Enkät som metod såg vi både kunde ha fördelaktiga men även negativa delar. En fördel är att deltagarna kan öppna upp sig mer när det är helt anonymt än om de skulle vara med i en intervju men en nackdel kan då bli att vi kan få svårt att skilja svaren åt och att vi inte vet hur rättvist resultatet blir. Preisendorfer och Wolter (2014) jämförde intervju och enkät med varandra och kom fram till att deltagarna svarade mer sanningsenligt i enkäten än de som svarade i intervjuer (Preisendorfer & Wolter 2014 se Bryman 2018, s. 287). Vi vet dock inte om enkät var till vår fördel eller nackdel, om deltagarna kände att de kunde dela med sig av mer information.

Om vi skulle valt en annan metod så skulle det varit intervju som vi hade tänkt från början. Med hjälp av intervju kan man få syn på pedagogers erfarenheter med deras egna ord och vi som forskare kan få bättre koll på vilka pedagoger som resultatet redovisar, både geografiskt och vilken utbildningsnivå de har. Som vi tidigare nämnt så vet vi inte vilka personerna som svarat på våran enkät är mer än deras utbildningsnivå och antal yrkesverksamma år men har valt att lita på att de talar sanning. Med tanke på vårt resultat och den tidigare forskningen så anser vi att vårt resultat är tillförlitligt.

Resultat och analys

I följande avsnitt kommer resultatet och analysen för studien att presenteras. I detta avsnitt kommer syftet och frågeställningarna besvaras.

Av de 172 stycken som svarade var det 138 stycken, vilket motsvarar 80% av svaren, att det har gjorts en orosanmälan. Det antal som inte har gjort en orosanmälan var 34 stycken, vilket motsvarar 20% av svaren.

Figur 2: Diagram med antal svar på genomgjord orosanmälan eller ej

Därför kommer resultatdelen att delas in i två under rubriker:

Resultat från pedagoger som har gjort en orosanmälan och resultat från pedagoger som inte har gjort en orosanmälan.

Resultat från pedagoger som har gjort en orosanmälan

I följande del kommer resultatet från pedagogerna som gjort en orosanmälan att presenteras.

I tabellen nedan visas antal yrkesverksamma år som pedagogerna har haft i förskolan och hur många som svarat hör till ett visst antal år.

Antal yrkesverksamma år i förskolan:	Antal som har svarat:
1-5 år	29 stycken
5-10 år	31 stycken
10-15 år	25 stycken
15-20 år	11 stycken
20-30 år	20 stycken
+30 år	22 stycken
Totalt:	138 stycken

Tabell 1: Antal år yrkesverksamma har arbetat som har gjort en orosanmälan

Från resultatet av denna enkät visar det att antalet yrkesverksamma år och hur många som gjort en orosanmälan inte har ett samband. Det var till och med fler som jobbat mellan 1-10 år i förskolan som gjort fler anmälningar än de som varit verksamma längre. Detta ska inte tolkas som en spegling av verkligheten då detta inte kan generaliseras, utan är en beskrivning av vårt material.

Pedagogernas oro

I denna studie har pedagogerna framfört sina erfarenheter och upplevelser av oro de har känt för ett barn och sedan gjort en anmälan på. De teman som skapats utav pedagogernas berättelser är: *Barnets berättelser, vanvård, barnets beteende, fysiska märken, familjeförhållanden, vårdnadshavares agerande, frånvaro, vårdnadshavares egna berättelser och sexuellt utnyttjande eller våld.*

Dessa 9 teman kommer att presenteras nedan.

Barnets berättelser

Barnets berättelser var det som kännetecknade den vanligaste orsaken till oro hos pedagogerna i enkäten. Pedagogerna uppgav att det både var berättelser som barnen sade direkt till de men kunde också vara något som hördes från barnens lek eller interaktion med andra barn och i förbifarten. Det som barnet sade kunde innehålla berättelser om vårdnadshavares beteende hemma gentemot barnet själv, mot varandra och/ eller hur barnet använde ett visst språk som inte anses lämpligt för deras ålder. En av pedagogerna beskrev ett barn som har berättat om hur en vårdnadshavare hade låst in barnet i ett rum medan hen drack alkohol. En annan pedagog beskrev hur barnet berättade hur vårdnadshavare ligger utslagna och somnar på badrumsgolvet. Flera av pedagogerna beskrev att barn berättar hur vårdnadshavare slår de och hur blåmärken uppkommit men även om att deras vårdnadshavare bråkar hemma. Fastän barnets berättelser var det som vi analyserat som den vanligaste orostecknet som pedagogerna upplevt är det ändå något som pedagogerna uttrycker som en svår oro att utmärka. De reflektioner som pedagogerna tog upp kring orostecknet var ifall de alltid kan tro på det barnet säger eller inte:

”Andra situationen diskuterade vi om det kunde vara något barnet ”hittade på”, men då det inte kunde säkerställas att det inte var sant efter flera liknande uttalanden så gjordes anmälan i samråd med rektor” (Pedagog 128).

Pedagogen uttrycker här att det finns en osäkerhet kring det barn berättar, om det är på riktigt eller om det är något som barnet hittat på. Osäkerheten uppstår då detta barn gjort flera av dessa uttalanden tidigare. En annan pedagog i enkäten reflekterade över ifall barnet i dennes situation kunde ha läst eller hört något liknande som barnet sedan omvandlade till en egen berättelse. Det är i situationer som liknar dessa två som pedagoger berättar om sin osäkerhet kring att just anmäla sin oro efter barnets berättelser.

Vanvård

Det näst vanligaste kännetecknet till oro från pedagogerna var vanvård och försummelse. De exempel som kommer upp i pedagogernas svar handlade främst om kläder, hygien och hunger. I klädesväg beskrev pedagogerna att en oro kunde uppstå om barnet har på sig kläder i fel storlek, både för små och för stora, i fel årstid, flera dagar i sträck eller som inte är rena. En av pedagogerna beskrev sin oro kring vanvård såhär:

“Barn med fel storlek på kläderna, fel kläder för årstiden, smutsiga kläder, inga extrakläder osv och info från föräldrar om alldeles för sena läggstider och för lite sömn hos barnet m.m. samt inga förändringar trots flera påtryckningar från pedagogerna” (Pedagog 38).

Pedagogen ger exempel på hur vissa barn inte får den omsorg och hygienrutiner som denne behöver trots att pedagogerna har poängterat det till vårdnadshavarna. Med hjälp av en anmälan kan vårdnadshavarna få hjälp och stöd i hur de ska klä sina barn eller ta hand om dem och därför kan en anmälan i fall som detta vara nödvändiga.

Flera av pedagogerna uppmärksammade att oron inte fanns vid enstaka situationer som detta uppstod utan om detta skedde vid upprepande tillfällen. Pedagogerna uttrycker att de känner en osäkerhet kring hur pass allvarligt de ska se på barnets vanvård och omsorg. De upplever att gråzonen är stor kring hur mycket deras egna känslor och personliga åsikter kring ett barns omvårdnad spelar in. Flera frågar sig ifall barnet faktiskt far illa eller om det är hen själv som inte håller med om vårdnadshavarens sätt att hantera omsorgen hos barnet. En åtgärd till sin osäkerhet som flera av pedagogerna har berättat är att de reflekterar oron med sina kollegor i arbetslaget eller sin rektor. I denna reflektion beskrivs det att pedagogerna vill stämma av sin oro tillsammans med sina kollegor och/ eller rektor och sedan se om de behöver vara extra uppmärksamma kring barnet och misstankarna. Några av pedagogerna beskriver att dokumentation och kartläggning är två metoder de använt sig av för att följa barnet. Sådär beskriver en av pedagogerna som har valt att vidare reflektera sin oro genom att dokumentera och kartlägga barnet under en tid:

“...Vid vanvård har det varit svårare om det nu inte varit uppenbart, men där har jag känt att jag behöver dokumentera underlagen för misstanke mer och kanske kartlägga...” (Pedagog 126).

Här beskriver pedagogen att vanvård är en svår oro att anmäla, där dokumentation och kanske till och med kartläggning kan behövas som underlag för pedagogens misstankar. I pedagogernas svar är det flera som uppger att de vill samla in bevis för att ha något att gå på, om de sedan ska anmäla barnet eller inte.

När det kommer till oro som pedagogerna har upplevt har barnets vanvård gällande hygien belysts. Pedagogerna uttrycker att de har upplevt oro kring att barn luktar illa, har dålig tand- och hårvård samt oklippta naglar. Även att barnen visar upp en stor hungerkänsla har pedagogerna upplevt som oroligt. Här beskriver en pedagog sin oro kring ett barn som bland annat visat hungerkänslor:

“Konstant hungrigt barn. Barnet sprang mot vagnen varje gång vi skulle äta. Spelade ingen roll om vi precis hade ätit och någon annan avdelning kom gående med matvagnen osv, då visade barnet tecken på hunger. Enligt vårdnadshavare somnade barnet nästan direkt efter förskolan och åt därmed inte riktigt måltid hemma. Barnet luktade även extremt mycket, typ orent. En doft som man nästan kräktes av. Vagnen stank, extra kläder stank. Vi tog upp allt detta med vårdnadshavare men dom nekade till allt.” (Pedagog 74).

Pedagogen förklarar om tydliga tecken och signaler från barnet att hen var hungrig innan varje måltid men även andra tecken som illa luktande kläder och vagn. Eftersom vårdnadshavarna kom med bortförklaringar till barnets beteende och nekade lukten så kan även vårdnadshavarnas agerande vara tecken på att barnet far illa i hemmet.

Barnets beteende

Det tredje vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var barnets beteende. Här ingår både barnets beteende gentemot andra barn och mot vårdnadshavare. Pedagogerna från enkäten beskriver att de bland annat märkt språkliga skillnader om barnet i fråga jämfört mot andra barn. De kan sakna språket helt eller inte kommunicera på ett åldersadekvat sätt. Även barnets reaktion på tillsägelser som tillrättavisande eller hastiga rörelser är något pedagogerna har reagerat på. Pedagogerna har dessutom uppmärksammat att saker som barnet tidigare klarat själv, exempelvis hygien vid toalettbesök, plötsligt brister och att stöttning från pedagogerna måste återupptas. En av pedagogerna beskrev om ett barn som började kissa och bajsa på sig långt efter att denne blivit blöjfri. Självskadebeteenden är också något som vissa av pedagogerna har uppmärksammat. Andra pedagoger beskriver barn som hade vetskap om sexuella händelser som barn inte bör ha vetskap om. Detta kunde uppmärksammas i

barns lekar där det kunde finnas ett avancerat sexuellt innehåll. Här beskriver en av pedagogerna hur ett av dessa barn ville leka en lek med sexuellt innehåll:

“Barnet ville leka doktor och undersöka kön på andra, sa att de lekte hemma” (Pedagog 78).

Pedagogen lade här märke till ett beteende hos barnet och hur det betar sig gentemot de andra barnen. Ett förändrat beteende från barn eller barn som har vetskap om saker de ej bör ha vetskap om kan signalera att det är något som inte står rätt till i barnets liv. Eftersom pedagoger spenderar större delen av vardagen tillsammans med barnen bör de ha en nära kontakt och relation till de och kan då också märka dessa skillnader. Som citatet ovan visar så är det sådana situationerna man som vuxen kan lägga extra märke till och belysa.

Fysiska märken

Det fjärde vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var fysiska märken. Här berättade pedagoger om synliga märken som blåmärken eller märken på barnets kropp som de anser som onaturliga att få. Även brännskador är något som enstaka pedagoger nämner att de uppmärksammat. En av pedagogerna från enkäten berättar att de sett blåmärken efter handavtryck.

Familjeförhållanden

Det femte vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var förhållandet barnet hade till sin familj, familjeförhållandet. Här berättade pedagoger att de känt en oro om hur vårdnadshavares beteende både gentemot barnet men också mot den andre vårdnadshavaren. En del av pedagogerna har beskrivit oroskänslor som arbetslaget delat kring familjer. I en av berättelserna har barnet uppmärksammat pedagogen att dennes vårdnadshavare dragit barnet hårt i armen när de blivit arga. I en annan berättelse är det syskon som uppmärksammat att ena vårdnadshavaren inte vaknade på morgonen (de kom alltid för sent till förskolan) och att det fanns en allmän oro kring vårdnadshavarens ork till att ta hand om sina barn. I de flesta av fallen har vårdnadshavare visat ett uppretat och argt uppförande mot barnet. I några av fallen är det ett överbeskyddande beteende som orsakat oron. Så här beskrev en av pedagogerna ett fall om detta:

“...orimligt överbeskyddande vårdnadshavare. Kräver att barnet ska ha inneskor, mössa, vantar inomhus. Vårdnadshavare bestämde sig för att säga upp sin plats på förskolan när barnet hade trillat ute på gården och fått ett skavsår” (Pedagog 71).

Vissa vårdnadshavare kan vara extra oroliga för sina barn och tycker att saker och ting ska vara på specifika sätt. Pedagogen här berättar om hur vårdnadshavares beteende och fysiska krav påverkar barnet negativt och i det här fallet sade vårdnadshavaren även upp förskoleplatsen för att barnet fått ett skavsår. I detta fall såg pedagogen utifrån barnets perspektiv och hur vårdnadshavarens krav påverkade barnet. I ett annat fall av familjeförhållanden beskriver en pedagog om vårdnadshavarens psykiska beteende:

“Föräldrar som uppträtt oroväckande med paranoia och vanföreställningar, styvförälder som använt psykiskt våld mot barnet i min närvaro” (Pedagog 162).

Pedagogen berättar hur en vårdnadshavare skulle behöva någon form av hjälp. Eftersom barnet troligtvis blir påverkat av vårdnadshavarens psykiska mående och styvförälderns beteende så var det viktigt att göra en anmälan för barnets skull men även för att vårdnadshavaren ska få hjälp.

Vårdnadshavares agerande

Det sjätte vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var vårdnadshavarens agerande. Denna har vi valt att ha som en separat kategori från familjeförhållanden. I denna kategori har pedagogerna från enkäten beskrivit att de mött vårdnadshavare som ska hämta sitt barn från förskolan i ett påverkat tillstånd. Pedagogerna beskriver att de mött både vårdnadshavare som varit drog- och alkoholpåverkade. När vi analyserade materialet såg vi att ett flertal pedagoger som beskrivit hur vårdnadshavare kommit till förskolan med avvikande beteende, berusade och påverkade av alkohol och/eller droger. En pedagog beskriver en vårdnadshavare som luktade alkohol och vinglade när hen gick. Pedagogerna har också uppmärksammat detta genom vårdnadshavarnas tillgänglighet. Vissa av vårdnadshavarna har varit svåra att få tag i och sedan kommit till förskolan i ett berusat tillstånd.

Frånvaro

Det sjunde vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var hög frånvaro av barnet i förskolan. Av vårt analyserande kom det fram från pedagoger att en del barn har ovanlig och oförklarlig hög frånvaro och att det har gjort att de har fattat orosmissstankar.

Vårdnadshavares egna berättelser

Det åttonde vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var vårdnadshavarnas egna berättelser till pedagogerna. I några av svaren berättar pedagogerna att de kunnat ana oro i vad vårdnadshavarna sade och i andra fall har vårdnadshavarna sagt till pedagogerna att de brister i sin förmåga att ta hand om barnet. Här beskriver en pedagog hur en vårdnadshavare berättat om sin omsorgsbrist till sitt barn:

“Vårdnadshavaren beklagade sig till pedagoger att hen inte hade inkomst vid flera tillfällen och att hen tiggde mat, kläder och blöjor på sociala medier. Vårdnadshavaren skrek på barnet i förskolan och uttryckte att hen var arg på barnet ofta och skrek på hen hemma. Vårdnadshavaren berättade att hen röker inne så barnet hostar när hen är hemma” (Pedagog 91).

I det här citatet är det i flera fall där vårdnadshavaren uttrycker att hen inte kan ta hand om barnet, hur hen ofta skriker på barnet och röker inomhus. Det tolkas som tydliga tecken, ett rop på hjälp och att hen är öppen med att hen har problem. När pedagogerna gör en anmälan så kan Socialstyrelsen stötta vårdnadshavaren med verktyg som kan förbättra hens föräldraskap. En annan pedagog beskriver så här hur vårdnadshavaren uttryckte på olika sätt om sin omsorgsbrist till barnet:

“...En vårdnadshavare uttryckte själv att hen inte förmådde ta hand om barnet. Barnet var på förskolan sjuk, under läkemedelsbehandling, oavsett mående, då vårdnadshavaren på grund av sjukskrivning behövde vila. Vårdnadshavaren uttryckte på olika sätt att hen inte kunde sköta barnets eller sina egna basbehov...” (Pedagog 128).

Även i det här fallet är det en vårdnadshavare som öppet berättat för pedagogerna att hen inte kan ta hand om sina barn och med en självinsikt om att det är rätt att be om hjälp. Här är vårdnadshavaren en bidragande faktor till att barnet kan få den hjälp som behövs och att vårdnadshavaren kan få rätt stöd själv.

Sexuellt utnyttjande eller våld

Det nionde och sista vanligaste kännetecknet till oro från enkäten var förmodan till sexuellt utnyttjande eller våld mot barnet. Pedagogerna beskriver att de misstänker att vårdnadshavarna både har gått på barnen men också kanske den andre vårdnadshavaren i vissa fall. Oro kring sexuellt utnyttjande eller våld mot barn grundades även i det barnet sagt eller hur barnet kan agera.

Som tidigare beskrivits i teoridelen av denna studie är det pedagogernas perspektiv på deras anmälningsskyldighet som undersöks. Pedagogerna är subjektet av fenomenet och anmälningsskyldigheten är objektet av fenomenet. De som pedagogerna från enkäten har beskrivit i sina svar är situationer de har varit med i samband med en orosanmälan. Högström (2017, s. 64) beskriver att situationer uppstår både genom det tankesätt som individen har men också de villkor som finns runt om individen. Faktorer som ekonomi, sociala och kulturella förutsättningar är något som kan påverka en individs situation. Liknande förklarar Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 98) att faktorer som utbildning, tid och erfarenhet kan påverka de attityder som pedagoger har gentemot att göra en anmälan. I denna studie kan vi se att vissa av pedagogerna upplever en typ av oro som mer oroväckande än andra pedagoger. När det kommer till exempelvis vanvård fanns det olika sätt att se på oron. Här kan pedagogernas personliga förutsättningar spegla in på huruvida pedagogen kommer att agera kring sin oro. Pedagogernas oro finns därför också med i deras livsvärld. I denna studie handlar pedagogernas livsvärld om att göra en anmälan eller inte kring sin oro om ett barn. Som Friberg och Öhlén (2021, s. 167-168) beskriver är livsvärld en sammansättning av "liv" och "värld". Det är både pedagogens egna liv samt den värld pedagogen befinner sig i som speglar in på pedagogens perspektiv kring att göra en anmälan. Det är både av erfarenheter och kommande händelser som skapar en situation (Högström 2017, s. 64).

Att tyda tecken

I enkäten svarade majoriteten av pedagogerna att de hade reflekterat med sitt arbetslag och/ eller rektor innan de gjort en orosanmälan. Det framgår i några av fallen att arbetslaget ibland kan vara oense kring fallet och ännu mer osäkerhet kring anmälan kan då skapas. Ett fåtal av pedagogerna i enkäten hade gått till sin rektor för att få stöd och rådgivning men där rektorn hade avrått att anmäla. Det framgick att det berodde på att det inte fanns tillräckligt med bevis och att de därför skulle avvakta. I några av rektorernas svar till pedagogerna om varför de skulle avvakta kunde förklaringar som att det kan förstöra förtroendet till vårdnadshavarna och förskolan eller att det till och med kan förstöra förskolans rykte. Här beskriver en av pedagogerna hur sin rektor var emot anmälan:

“Har känt oro men den rektor jag hade då ville absolut inte att vi skulle anmäla. Hen tyckte inte vi hade "bevis" (helt galet då det ju handlar om vår/min oro) och hen ville inte heller bli inblandad om vi ändå "envisades" med anmälan. "Det kommer förstöra förskolans goda rykte och förtroendet vårdnadshavare känner för oss" var hens reflektion” (Pedagog 151).

I detta exempel framkommer det att rektorn bryr sig om förskolans rykte och hävdar att det fanns brist på bevis. Rektor ville inte anmäla trots pedagogens oro. Pedagogen poängterar att hen och rektorn är oense om hur de skulle gå tillväga. I ett annat exempel förklarar en pedagog följande om hur hen och rektorn beslöt sig för att det bästa för barnet var att inte göra en orosanmälan:

“Det fanns tal sinsemellan mitt arbetslag att vi skulle göra en, men vår rektor avrådde oss. Vi i detta fall i samråd med rektor bestämde att det bästa för barnet var troligen att inte göra en anmälan” (Pedagog 29).

I det här exemplet är det åter igen en rektor som har avrått pedagogerna från att göra en anmälan vilket i sig är fel då alla pedagoger har en anmälningsskyldighet och ej behöver rektorns godkännande. Pedagogen säger också att det var för barnets bästa att inte göra en anmälan, trots anmälningsskyldigheten. Det här hade bestämts i samråd med rektorn.

I denna studies resultat visade det sig att flera av pedagogerna inte känner att de får ett gehör från sin rektor angående deras orosmisstankar och/ eller att de inte får göra en anmälan utan deras rektors godkännande. En pedagog berättar om hur rektorn/huvudmannen har visat stort motstånd och kommit med bortförklaringar till att inte anmäla. Hen förklarar även om svårigheten med bristen kring tydliga handlingsplaner om vem som är ansvarig i arbetsgången och ansvaret kring att kontakta Socialstyrelsen.

Flera av pedagogerna har dessutom känt en ångest inför att göra en anmälan. När några av pedagogerna upplever denna osäkerhet kring sin oro har de kontaktat Socialtjänsten anonymt innan sin anmälan för att rådfråga kring fallet. I ett av fallen uttryckte Socialtjänsten att pedagogen skulle samla in mer bevis för annars kommer inget att ske med anmälan.

Graden av oro

I enkäten uttryckte pedagogerna att när själva anmälan sker är beroende på vad för typ av kategori av oro barnet hör till. I de fall där våld var det kännetecknade oron anmälde många av pedagogerna redan samma dag. När det kommer till oron som omsorgsbrist tog det längre tid för pedagogerna att göra en anmälan. Som tidigare nämnts i resultatet berodde detta på att pedagogerna kände en osäkerhet kring hur pass illa barnet för och ville avvakta innan en anmälan gjordes för att vara mer säkra på sin oro. I dessa fall skedde de flesta anmälningar några dagar eller uppemot 2 till 3 veckor innan anmälan gjordes. I ett fåtal av fallen tog det 2 månader eller längre och i några enstaka tog det 1 och 2 år innan anmälan gjordes. Här beskriver en av pedagogerna sina tankar kring när en anmälan ska göras:

”Det beror på vad orosanmälan handlade om. Skyndsamt om det handlar om våld eller sexuellt utnyttjande. Samma dag eller inom några dagar. Omsorgsbrist tar längre tid och föregås ofta av samtal med vårdnadshavare och se om förändring sker innan man gör orosanmälan” (Pedagog 68).

När frågan om hur lång tid det tar för pedagogerna att göra en anmälan så beskriver denna pedagog att det beror på vad anmälan gäller. Som pedagogen ovan beskriver gör de en anmälan snabbare om det rör våld eller sexuellt utnyttjande än om det handlar om omsorgsbrist. Detta är något som liknar var resterande av pedagogerna från enkäten svarat. En anmälan tar olika lång tid att göra beroende på vad misstanken gäller.

Anmälan

Hur själva anmälan går till har beskrivits olika av pedagogerna. Några av pedagogerna har efter sin oro pratat direkt med vårdnadshavarna och samarbetat kring barnets situation. Detta har varit fall där vanvård har varit den kategoriserade oron. En pedagog berättade hur de hade ett samtal med vårdnadshavarna där pedagogernas tankar om oro förmedlades och gav vårdnadshavarna en chans att berätta om deras situation och en chans till att förbättra sig. När ingen förbättring skedde så anmälde de och det skedde en vecka efter samtalet med vårdnadshavarna. I några enstaka fall har även vårdnadshavarna bett pedagogerna att göra en orosanmälan. De har då tillsammans gjort en gemensam anmälan om vårdnadshavarna.

På några av pedagogernas förskolor är det rektorn som gör orosanmälan åt arbetslaget. De pedagoger som jobbar på en sådan förskola har uttryckt en lättnad över detta. En pedagog berättar om hur de lyfter deras tankar i arbetslaget och hur deras rektor tar sig an anmälningarna efter och ger sitt stöd. Många utav pedagogerna beskrev att de är oroliga för de konsekvenser som kan uppstå mellan de och vårdnadshavarna efter en anmälan är gjord. De pedagoger som har sin rektor som orosmälar har uttryckt att de känner en lättnad kring detta och att de då kan bibehålla en god relation med barnet och vårdnadshavarna. I majoriteten av fallen är det pedagogen som upplevt oro som själv gör anmälan men har fått stöttning från arbetslag och rektor. Här beskriver en av pedagogerna sina erfarenheter där både rektorn enskilt har stått på anmälan men också när pedagogen själv stått med på den:

“En förskola jag jobbade på hade som regel att de inte utelämnade mig som pedagog utan att det var förskolan som stod för anmälan och min chef höll i allt. Det tyckte jag kändes skönt och tryggt. En annan förskola jag arbetade på hade man som rutin att om man skulle anmäla skulle man informera ledningen som gjorde anmälan men man själv stod som vittne. Det kändes mindre tryggt och jag har fått uppleva att jag blivit uppsökt av vårdnadshavare privat med förtvivlan eller hot så det är ju faktiskt inte det optimala kan jag tycka för oberoende av hur processen går och vad som beslutas efter en anmälan så kan man ju faktiskt behöva ha en fortsatt kontakt med de vårdnadshavarna vilket kanske inte känns så bra om den relationen fått sig en törn på grund av det...” (Pedagog 126).

Här beskriver pedagogen hur rutinen kring en anmälan kan se olika ut beroende på vilken förskolan man arbetar på och att det känns mer otryggt att stå ensam som vittne. Hen berättar också att hen blivit uppsökt av vårdnadshavare privat både med hot och förtvivlan samt att relationen kan påverkas när man behöver ha fortsatt kontakt med dem. Detta exempel visar hur rektorns roll och agerande kan påverka vad som kan ske efter en orosanmälan har gjorts.

Vad som sker efter en anmälan har också beskrivits olika av pedagogerna. Den åtgärd som sker är beroende på graden av allvar som Socialtjänsten anser att fallet tillhör. I de flesta av fallen i resultatet från enkäten har Socialtjänsten startat en utredning kring barnet. Socialtjänsten har då både varit i kontakt med vårdnadshavarna men ibland också kommit till förskolan för att samla vidare information kring fallet med pedagogerna. Den näst vanligaste utfallet i resultatet från enkäten var att pedagogerna beskrev att ingen åtgärd skedde eller att de inte visste om något skedde. Pedagogerna beskriver att de tycker det är synd att man inte får en återkoppling efter sin gjorda anmälan från Socialtjänsten. Den tredje mest nämnda åtgärden var att barnet försvann från förskolan. Antingen genom att barnet blev omplacerad från sin familj eller att vårdnadshavarna bytte till en annan förskola. Några pedagoger beskrev att de varit med på polisförhör eller rättegång kring fallet. Flera av pedagogerna har följt med barnet på förhör till ett Barnahus. I några enstaka av fallen hamnade en av vårdnadshavarna i fängelse.

Några av pedagogerna från enkäten har beskrivit vad deras enskilda förskolor har gjort för åtgärder efter en anmälan. En av pedagogerna beskrev att förskolan har en handlingsplan som instruerar arbetslaget hur de ska agera efter en anmälan. Ett exempel ges att ingen i arbetslaget ska vara ensam på avdelningen ifall barnets vårdnadshavare kan vara aggressiva efter en anmälan. Även en annan av pedagogerna från enkäten beskriver att de hade dubbelbemanning under en viss tid. Andra åtgärder som pedagogerna beskriver är att en specialpedagog har kommit ut till förskolan och stöttat arbetslaget kring arbetet med barnet och att några förskolor hade även ett möte tillsammans med vårdnadshavarna där även rektorn deltog.

Känslor

Pedagogernas känslor efter en anmälan har varit olika. De flesta av dem uttryckte att det kändes bra att göra anmälan då det är deras plikt att göra gentemot barnet. Många beskrev att det kändes jobbigt att göra en anmälan. Hur pass jobbigt pedagogen upplever anmälan är beroende på situation och reaktion. Fast dessa obehagskänslor finns beskriver ett flertal av pedagogerna att deras anmälan var nödvändig att göra. Vissa av pedagogerna har beskrivit att de kan uppleva känslor av ångest efter att de har gjort en anmälan. De beskriver att det känns jobbigt att möta barnets vårdnadshavare. En av pedagogerna beskrev att sin ångestkänsla handlade om hur vårdnadshavarna skulle reagera. Ifall de skulle bli oroliga, arga eller ledsna efter kännedom om anmälan. Pedagogen fortsätter förklara att hen är osäker på hur vårdnadshavarna skulle bete sig mot både pedagogen själv men också mot barnet. Här beskriver en annan av pedagogerna hur sina känslor efter en anmälan följde pedagogen konstant, både under och efter arbetstid:

“Det var psykiskt påfrestande vid varje hämtning och lämning av barnet och att själv behöva möta vårdnadshavarnas reaktioner. Blev utsatt för otillåten påverkan. Kände mig inte stöttad av alla kollegor. Det var svårt att lämna jobbet när jag kom hem och jag hade svårt att sova och mycket ångest” (Pedagog 83).

I detta exempel visas det hur dessa obehagskänslor även finns med efter pedagogen har lämnat jobbet och hur dessa känslor kan ha en stor påverkan på pedagogers privatliv. Citatet visar även vilken påverkan pedagogers kollegor kan ha på situationen som uppstår efter en anmälan.

Ett flertal pedagoger uttryckte att det kändes bra att göra en anmälan, då de kan hjälpa de barn som behöver stöttning. Det finns dock en oro kring relationen med barnets vårdnadshavare och hur de skulle reagera efter en anmälan. Vissa av pedagogerna uttrycker att de vill fortsätta att ha en god relation med vårdnadshavarna och vill därför inte anmäla sin oro. En av pedagogerna förklarade att den upplevt stark oro efter sin anmälan då den handlade om fysiskt våld. Barnets vårdnadshavare blev

mycket upprörda efter anmälan och pedagogerna möttes av hot från de. Även andra pedagoger har uttryckt oro för att möta arga och hotfulla vårdnadshavare och känner en rädsla för att själva bli utsatta. Här förklarar en av pedagogerna sin oro och erfarenhet hur vårdnadshavarna kan reagera efter en anmälan:

“Samtidigt en nervositet kring vårdnadshavare och hur dessa kommer att reagera. Jag har erfarenhet av att vårdnadshavare vid flertalet tillfällen blivit arga och hotfulla, vilket man som pedagog blir rädd för att möta, kanske att man råkar illa ut? Man blir rädd för att möta dessa vårdnadshavare i hallen, rädd för att vara sist kvar osv. Samtidigt som att man får tänka att detta är för barnens skull och för att barnen ska ha det så bra som möjligt” (Pedagog 149).

Här beskriver pedagogerna att hen upplevt arga och hotfulla vårdnadshavare som har skapat en rädsla för vad som kan hända på grund av vårdnadshavarnas uppförande. Pedagogerna resonerar också att även fast dessa obehagskänslor finns är det ändå för barnens skull som en anmälan görs. Här beskriver en annan pedagog en vårdnadshavares hotfulla beteende:

“Vårdnadshavaren dök sen upp vid flera tillfällen, hotade oss och begärde att få veta var hans familj befann sig. Så det var en jobbig tid då vi inte visste vad han var kapabel till” (Pedagog 21).

I detta exempel blir det ännu tydligare att pedagogerna upplever vårdnadshavarnas reaktioner som en allvarlig och jobbig konsekvens. Det kan både vara påfrestande att känna en oroskänsla inför relationen med vårdnadshavarna efter en anmälan har gjorts men också över hur de kan reagera, där vissa av pedagogerna beskriver vårdnadshavarnas hotfulla ageranden.

I pedagogernas beskrivningar och reflektionen av deras upplevelser innan de gör en anmälan reflekterar många sin oro med sitt arbetslag och/ eller sin rektor. Där upplever några av pedagogerna att deras kollegor inte hållit med om deras oro kring barnet. Enligt vissa av pedagogerna har det till och med gått så långt att en anmälan inte har blivit gjord på grund av att de inte har varit överens om fallet. Vissa av pedagogerna beskriver även att de kontaktar socialtjänsten anonymt innan en anmälan görs för att rådfråga Socialtjänsten kring fallet. När själva anmälan görs varierar i pedagogernas svar. Det beskrivs i svaren att det beror på hur pass stark deras oro för är barnet. När det är fall som handlar om omsorgsbrist beskriver pedagogerna att de väntar med att göra en anmälan, för att samla på sig mer bevis kring fallet. Många av pedagogerna pratar även med vårdnadshavarna innan de gör en sådan typ av anmälan för att se om problemet kan lösas på sådant vis. När det handlar om oro som våld anmäler de direkt. Efter pedagogerna har gjort en anmälan beskriver några i enkäten att det känns bra men jobbigt. Vissa av pedagogerna känner sig fyllda av ångest och andra är oroliga över hur vårdnadshavarna kommer att reagera kring en anmälan. Som nämnt innan i avsnittet om tidigare forskning beskriver Friberg och Öhlén (2021, s. 167-168) att livsvärld både är personligt och intersubjektivt, delad med andra. I detta fall handlar pedagogernas livsvärld om deras oro och en eventuell orosanmälan. I denna studie beskriver pedagogerna att när deras oro kring ett barn uppstår kan deras eventuella anmälan bli påverkad av andra utomstående faktorer. Anmälan kan bli formad av de sociala sammanhang pedagogerna möts av. Den kan bli formad utifrån pedagogernas oro kring vårdnadshavarnas reaktion och/ eller utav vilken stöttning som finns från rektorns och arbetslagets håll. En anmälan enligt vissa av pedagogerna upplevas vara jobbigt att göra, fast det är nödvändigt. Vissa tycker att det känns bra att göra en. Detta är den personliga komponenten av livsvärlden.

I några av pedagogernas beskrivningar av sin reflektion kring en potentiell anmälan tar de upp deras oro upp med sitt arbetslag och/ eller rektor. Här kan då en typifiering uppstå. En typifiering sker när fenomen inte längre ses som unika utan likartade (Högström 2017, s. 57). Pedagogerna uttrycker att väntar med att göra vissa utav deras orosanmälningar för att känna sig mer säkra på att barnet faktiskt far illa. När pedagogerna agerar på detta sätt kan typifiering användas för att förklara deras handlingssätt. Pedagogens oroskänslor ses inte längre som det unika i fallet. Detta kan även ske när pedagogernas arbetslag och/ eller rektors reflektioner kommer in. Med flera åsikter och tankar kan barnet i fråga hamna i en situation där denne sätts i en övergripande kategori och inte längre ses som unik. Pedagogerna och deras orolighetskänslor kring barnet kan hamna i en position där det jämförs

med tidigare erfarenheter kring liknande händelser. När en typifiering sker kan det påverka individens interaktion. Det som anses som mest relevant blir det mest tydliga (Högström 2017, s. 57-58). Det kan alltså påverka hur pedagogen kan hantera eventuella kommande oroskänslor kring ett barn. Med andra ord kan detta innebära att subjektet för fenomenet, pedagogernas perspektiv, kan förändra deras uppfattning om själva objektet för fenomenet, förskolans anmälningsskyldighet.

Resultat från pedagoger som inte har gjort en orosanmälan

Antal yrkesverksamma år i förskolan:	Antal som har svarat:
Mindre än 1 år	2 stycken
1-5 år	12 stycken
5-10 år	8 stycken
10-15 år	6 stycken
15-20 år	1 stycken
20-30 år	3 stycken
+30 år	2 stycken
Totalt:	34 stycken

Tabell 2: Antal år yrkesverksamma har arbetat som inte har gjort en orosanmälan

Utifrån denna enkät och studie har de flesta som inte gjort en anmälan jobbat i 5 år eller mindre.

Tveklös- och oenighet

Det vanligaste orsaken till att pedagogerna från enkäten inte valt att göra en anmälan har varit på grund av att de inte har haft en oro att anmäla. Vissa av pedagogerna beskriver att om de skulle hamna i en sådan situation där de känner oro inför ett barn så kommer de att göra en anmälan.

Det näst vanligaste orsaken till att pedagogerna från enkäten inte gjorde en anmälan var för att rektorn hade sagt nej till det. Några av pedagogerna beskriver att de inte får ett gehör från sin rektor och då tycker de det känns svårt att göra en anmälan. Här beskriver en av pedagogerna hur en orosanmälan kan skapa en jobbig stämning på förskolan:

”En orosanmälan blir ofta en väldigt stor grej. Har blivit något vi gör sällan och därför tror jag också att vårdnadshavare tycker det är extra jobbigt om det skett. Har velat göra flera stycken men utan stöd av rektor är det svårt...” (Pedagog 16).

Detta är ett exempel på hur pedagoger förklarar hur den jobbiga känslan med en orosanmälan kan ta över att göra själva anmälan. Det visar även på hur intersubjektiv den är. Fast pedagogerna förklarar utifrån sina egna erfarenheter och upplevelser, deras livsvärld, blir den ändå formad av de sociala sammanhang som individen befinner sig i (Friberg & Öhlén 2021, s. 167-168). I detta exempel ser vi att pedagogen både blir påverkade av vårdnadshavarna till barnet men även sin rektor.

Faror och risker

Det tredje vanligaste orsaken till att pedagogerna från enkäten inte har gjort en anmälan var på grund av osäkerhet. Pedagogerna förklarar att de upplever att det inte har funnits konkreta bevis till att barnet farit illa och därför valt att inte anmäla. Det kan röra sig både om en inre osäkerhet med också om okunskap för vad som kan ligga till grund för oron och hur man sedan går tillväga. Pedagogerna uppger att den bristande informationen kring orosanmälningar från deras arbetsgivare kan vara en möjlig orsak till att inte fler görs. Här beskriver en av pedagogerna om hur deras osäkerhet och bristande kunskap kring anmälningar har ändrats sedan pedagogen började arbeta inom förskolan:

“Jag var ny i yrket och hade för dålig kunskap om hur ”lite” det krävs för en orosanmälan. Jag trodde inte att jag hade tillräckligt på ”fötterna”. Nu vet jag att det endast krävs en oro, och att socialtjänsten är till för att hjälpa familjer och inte skada” (Pedagog 156).

Detta är ett exempel på hur en pedagogs osäkerhet men även okunskap kring en orosanmälan kan påverka deras agerande. Exemplet visar också vad för bild en pedagog kan ha om Socialtjänsten och deras arbete. Detta citat kan dock inte användas för att generalisera att nya inom pedagogyrket i förskolan har mindre kunskap kring en orosanmälan utan bara att förklara hur just den pedagogen själv upplevt sin situation.

Det fjärde och sista orsaken till att pedagoger från enkäten inte valt att anmäla har varit på grund av deras rädsla att förstöra relationen de har med barnets vårdnadshavare. Här förklarar en av pedagogerna sina oroskänslor kring relationen med vårdnadshavarna ifall en anmälan skulle göras:

”Jobbigt på ett sådant sätt att det kan förstöra relationen och tilliten mellan vårdnadshavare och personal. Samtidigt så är det väldigt viktigt att det görs eftersom vi ska se till barnets bästa, där vi måste sätta våra egna känslor av obehag åt sidan. Gör vi inte en orosanmälan så begår vi även tjänstefel” (Pedagog 5).

I detta citat beskriver pedagogen att ifall en orosanmälan görs kan det förstöra både relationen men också tilliten mellan vårdnadshavarna till barnet och pedagogerna som arbetar på förskolan. Pedagogen förtydligar dock att det är viktigt att göra en orosanmälan ifall det upplevs att ett barn kan fara illa till och ifall det inte görs en så begås det tjänstefel. Pedagogen förtydligar också att det är viktigt att göra en anmälan även fast personen själv kan uppleva det som jobbigt, att ens egna känslor måste sättas åt sidan.

Den osäkerhet som pedagogerna beskriver kring att göra en anmälan kan kopplas till typifiering. Typifiering kan både ses i de fall där en anmälan har blivit gjord men också här där det inte har skett än. Som Högström (2017, s. 57-58) förklarar begreppet så sker det när individen tar föreställningar för givna. I detta fall kan det kopplas till hur pedagogerna ser på sin uppfattning om oro, där vissa beskrev att det inte funnits konkreta bevis för att göra en anmälan. Istället för att se sin oro kring barnet som ett unikt fall har istället en typifiering av fallet gjorts, det typiska skapar ett fenomen. Med andra ord har pedagogernas osäkerhet kring sin oro skapat att en anmälan inte har gjorts. Pedagogernas val till att inte anmäla kan också kopplas till deras livsvärld. Friberg och Öhlén (2021, s. 167-168) beskriver att livsvärlden grundar sig på individens erfarenhet och kommande händelser. I flera av de deltagande pedagogernas fall är orsaken till att de inte anmält på grund av deras erfarenhet kring en anmälan. I detta fall är det inte en erfarenhet av att göra en anmälan, eftersom de inte har gjort en, utan den känslan och de händelser de tror kan uppstå med en anmälan. Det kan vara en erfarenhet som de tror sig ha erfått tidigare i liknande fall. Som beskrivits av pedagogerna finns det en oro att vårdnadshavarna kan reagera på ett visst sätt. Pedagogerna vet inte hur vårdnadshavarna kommer att reagera ifall en anmälan görs men kan alltså ha haft en likande erfarenhet av deras reaktion vid ett tidigare tillfälle. Således är deras anledning till att inte anmäla på grund av deras livsvärld, de befinner sig i en erfarenhet som kan ha inslag av oro men också av en oro inför vad som kan ske efter en anmälan. Detta är något som framgick i Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 98) forskning. Det finns en rädsla hos pedagoger att göra en felaktig anmälan och ifall anmälan kan skapa mer skada än att göra nytta för barnet. En individs

livsvärld blir också formad av sammanhang (Friberg & Öhlén 2021, s. 167-168). I vissa av pedagogernas livsvärld kring att göra en anmälan har de blivit påverkade av sin rektor och efter det inte gjort en anmälan. Det skapas en situation med flera faktorer inblandade (Högström 2017, s. 64). Hur dessa pedagoger har valt att inbegripa sin relation till en anmälan, både genom sitt eget tänkande samt den intersubjektiva sfären, har en situation skapats där en anmälan inte har blivit gjord.

Diskussion

I detta avsnitt presenteras diskussionen för studien. Här kommer studiens resultat att knytas samman med den tidigare forskningen.

Syftet för denna studie var att genom enkäter undersöka pedagogers perspektiv och upplevelser gällande sin anmälningsskyldighet i förskolan. Utifrån syftet formulerades tre frågeställningar. Den första var hur pedagoger resonerar sin oro kring barn som far illa, den andra var hur pedagogerna beskriver processen som leder fram till en orosanmälan och den sista var vilka anledningar ligger bakom att pedagoger inte har gjort en orosanmälan trots oro för ett barn.

I studien framgick det att pedagogerna som har gjort en orosanmälan har reflekterat kring följande oroskategorier:

Barnets berättelser, vanvård, barnets beteende, fysiska märken, familjeförhållanden, vårdnadshavares agerande, frånvaro, vårdnadshavares egna berättelser och sexuellt utnyttjande eller våld.

Det framgick även att pedagogerna som gjort en anmälan känner en viss osäkerhet med sin anmälningsskyldighet. Det finns utomstående faktorer som kan påverka huruvida pedagogerna agerar efter en oroskänsla kring ett barn dykt upp. Det finns bland annat en rädsla huruvida deras oro är sann eller inte. Vissa av pedagogerna vill samla på sig bevis innan de gör en anmälan. Vad för typ av oro pedagogen har för barnet avgör också när denne bestämmer sig för att göra en anmälan. Oro över omsorgsbrist tar längre tid att anmäla än tecken på exempelvis våld. Även arbetslaget samt rektorn kan ha en påverkan på anmälan och i vissa fall har en anmälan inte blivit gjord på grund av andras reflektioner. Det framgår även i resultatet för denna studie att pedagogerna är oroliga över sin framtida relation med barnets vårdnadshavare. Det finns en rädsla hur de ska reagera efter besked om en anmälan. I studie framgick det att även pedagogerna som inte gjort en anmälan kan känna en viss osäkerhet med att göra en. Den största anledningen till varför pedagogerna inte gjort en anmälan är för att de inte upplevt oro om ett barn någon gång. För vissa har det berott på att rektorn har avrått dem från att göra en anmälan och för andra finns det en oro över hur vårdnadshavarna ska reagera, överensstämmande med de som har gjort en anmälan.

I denna studie framfördes 9 stycken teman på oro som pedagogerna beskrivit att de upplevt för ett barn som de valt att göra en orosanmälan på. I Toros och Tiirikis (2016, s. 24) forskning i Estland beskrev deltagarna fyra kategorier på oro som de upplevt hos barn på deras förskola. Där beskrev deltagarna oro för barn utan föräldravård, fysisk och psykisk misshandel, sociala problem samt utbildnings- och särskilda behov. I deras forskning beskrev deltagarna dessa kategorier med ord som:

”Smutsiga, hungriga, förälders missbruk på alkohol, blåmärken och sexuella övergrep”.

Liknande ord och kategorier framgick även av deltagarna i denna studie. Den kategori som dock inte framgick var utbildnings- samt särskilda behov. Detta kan bero på att denna studie fokuserade på pedagogernas perspektiv och erfarenhet av anmälningsskyldigheten och inte på själva barnet som far illa. I Lundéns (2004, s. 49) avhandling var fysisk vanvård och försummelse ett vanligt tecken på oro hos förskollärarna. Detta stämmer även överens med denna studies resultat. Känslomässig otillgänglighet mellan vårdnadshavare och barnet var också ett förekommande orostecken. Det fanns dock en märkbar skillnad på vad som anmälades. Det gjordes tre gånger så många anmälningar på oro kring fysiska övergrepp på barnet än den känslomässiga otillgängligheten mellan barnet och vårdnadshavare

(Lundén 2004, s. 51). I denna studie var det fler pedagoger som nämnde att de gjort en anmälan på fysiska märken men den näst vanligaste anmälan efter det var familjeförhållanden och sedan vårdnadshavares agerande.

I Dinehart och Kennys (2015, s. 436) undersökning framgick det att det finns en rädsla hos pedagogerna att göra en felaktig orosanmälan. Även Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 98) skriver att det finns en oro hos pedagoger att göra en felaktig anmälan och att anmälan kan göra mer skada än nytta. Några av pedagogerna i vår studie beskrev att beroende på vilken typ av oro de kände behövde vissa av dessa orosupplevelser styrkas med bevis. Deras oro i sig räckte ibland inte för att en anmälan skulle göras. Några av pedagogerna kunde till och med ringa anonymt till Socialtjänsten för att rådfråga om deras känslor, där en av de fick svaret att hen behövde ha mer bevis. Detta går då emot att bara en misstanke om oro behövs för att göra en anmälan. Vi vet dock inte innehållet kring samtalet och detaljer som pedagogen redogjorde för Socialtjänsten och kan därför inte kommentera fallet ytterligare. Att ringa och rådfråga Socialtjänsten är något som man ändå kan göra.

I Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 101) litteraturöversikt beskriver forskarna att det finns pedagoger som både har en bristande medvetenhet kring indikationer på omsorgssvikt hos barn men också om deras anmälningsskyldighet. Dessa två framföranden i litteraturöversikten kan dock inte jämföras med denna studie. Pedagogerna i denna studie, både de som har gjort och inte gjort en orosanmälan, är medvetna om anmälningsskyldigheten i och med att de har deltagit i studien. Några av de pedagoger som inte har gjort en orosanmälan har dock har yttrat att de upplevt en oro men inte valt att gå vidare med den. Det går därför att diskutera huruvida de är medvetna om deras anmälningsskyldighet eller inte. Det kommer dock inte att resoneras kring här. De faktorer som har påverkat de pedagoger som inte har valt att göra en orosanmälan kommer att presenteras senare i avsnittet.

Toros och Tiirikis (2016, s. 25–26) forskning kom fram till att det saknas kunskap bland pedagogerna om vart graden bland misstankarna går och när en anmälan ska göras. I deras forskning gjorde 66% av pedagogerna en anmälan omedelbart efter att oron dykt upp, 18% samlade bevis innan sin anmälan och 16% observerade barnet under en längre tid (Toros & Tiirik 2016, s. 25). Pedagogerna i vår studie berättade att det tar olika lång tid att göra en anmälan beroende på vad oron gäller. Vid våld eller övergrepp så anmälde de flesta pedagogerna i vår enkät samma dag eller inom några dagar. Om det gällde vanvård eller omsorgsbrist som exempelvis felaktiga kläder, tog det längre tid för pedagogerna att göra en anmälan. Flera av dessa pedagoger valde då att ha ett samtal med vårdnadshavarna om oron innan anmälan gjordes. Vissa av pedagogerna ville samla på sig mer bevis kring fallet och använde verktyg som dokumentation och kartläggning under en längre tid. Överensstämmande med Toros och Tiirikis (2016) resultat.

Resultatet för denna studie visade också att en av anledningarna till att pedagogerna inte hade gjort en anmälan trots att oro funnits var just att de inte hade några bevis eller tydliga tecken till att anmäla. Denna osäkerhet kring att anmäla eller inte kan också kopplas till Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 101) litteraturöversikt där de beskriver att attityder kan påverka pedagogers anmälan. De attityder som nämns är pedagogernas känslor, tankar och beteenden som kan bli påverkade av externa faktorer som utbildning, tid och erfarenhet. I denna studie kan inte just de externa faktorer som forskarna tar upp som exempel jämföras. Det går dock att jämföra med andra externa faktorer som kan påverka pedagogernas känslor, tankar och beteende till att göra en anmälan. En av dessa faktorer är oron kring reaktionen och relationen med barnets vårdnadshavare efter en orosanmälan har gjorts. Ayling, Walsh och Williams (2020, s. 98) beskriver i deras litteraturöversikt att pedagoger är oroliga över hur den professionella relationen mellan pedagogen som anmält och vårdnadshavarna men också mellan pedagogen och barnet skulle bli efter att en anmälan har gjorts. Pedagogerna i vår studie beskriver även detta. De beskriver oron de upplever kring hur relationen mellan förskolan och vårdnadshavarna påverkas när en anmälan görs. De tar även upp sina oroskänslor kring vårdnadshavarnas reaktioner kring en anmälan. I denna studie har även pedagoger som inte gjort en orosanmälan beskrivit att anledningen till varför är för att de inte känt en oro för ett barn. Detta är inget artiklarna i den tidigare forskningen har belyst.

Betydelse för praktiken och professionen

Det vi tar med oss efter att ha gjort den här studien är att alltid anmäla vid misstanke om oro och att pedagoger inte behöver vänta med att anmäla i brist på bevis. Vi tar även med oss att det inte är en rektor som bestämmer när en anmälan ska göras utan det är alla pedagogers ansvar att anmäla om man misstänker att ett barn far illa. När en rektor avråder från att anmäla så begår denne tjänstefel om hen inte anmäler vid misstanke och det kan få konsekvenser i ett senare skede om en anmälan går vidare och personal inte har anmält trots misstankar om oro. Den här studien kan hjälpa pedagoger att få ett perspektiv på vad som kan vara tecken på att barn far illa eller hur andra pedagoger har resonerat kring anmälningar. Det är ett ämne som inte talas mycket om förrän man är i den situationen, trots att personal på förskolor ingår i en yrkeskategori med anmälningsplikt. Studien kan också användas som ett verktyg för rektorer i hur de kan stötta deras personal inom det här området och hur deras rutiner kan se ut kring ämnet både innan, under och efter att en anmälan är gjord. Studien kan också hjälpa rektorer i deras reflektion kring deras agerande, bland annat hur de står bakom deras personal som hamnat i ett jobbigt beslut. Om osäkerheten finns kring en oro eller en anmälan finns möjligheten att ringa och rådfråga Socialstyrelsen.

Vidare forskning

Några frågeställningar som uppkommit under tidens gång är vilken roll rektorer ska ta eller intar i relation till orosanmälningar och hur de stöttar deras personal? Vad är det som gör att rektorer inte vill anmäla eller att deras personal ska göra orosanmälan?

Det hade också varit intressant att undersöka hur många anmälningar som går vidare till utredning och vad som händer med anmälningar efter att pedagoger anmält till Socialtjänsten. Tanken kom upp eftersom det är många pedagoger som inte får någon återkoppling efter en anmälan. Om man skulle se från ett annat perspektiv så hade det varit intressant att undersöka vårdnadshavares erfarenheter och känslor kring att bli orosanmälda. Vilka reaktioner och känslor uppstår i en familj eller hos vårdnadshavare när Socialtjänsten tar kontakt och berättar att en anmälan gjorts emot dem? Hur känns det för vårdnadshavare som blir anmälda på felaktiga grunder och deras barn inte har farit illa? Hur gör de för att bevisa att barnet eller barnen inte far illa? Hur påverkar en anmälan en familj? Både i familjer där barn far illa men även i familjer när barn inte far illa. Upplever familjer ett annorlunda bemötande efter att de fått en anmälan emot sig? Det hade varit en intressant vidare forskning.

Vidare forskning hade också kunnat undersöka hur processen kring orosanmälningar påverkar barnet och se utifrån barnets perspektiv. Får barnet en ännu jobbigare tillvaro hemma efter en anmälan har gjorts med mer våld, bestraffning eller skäll från vårdnadshavare? Hur upplever barn att åka till Barnahus, genomgå en utredning, endast träffa ena vårdnadshavaren eller bli fosterhemsplacerade

Referenser

- Alvinus, A., Borglund, A. & Larsson, G. (2023). *Tematisk analys. Din handbok till fascinerade vetenskap*. Studentlitteratur.
- Ayling, N.J., Walsh, K. & Williams, K.E. (2020). Factors influencing early childhood education and care educators' reporting of child abuse and neglect. *Australasian Journal of Early Childhood*, 45(1), s. 95-108. DOI: 10.1177/1836939119885307
- Bergman, A.-S., Järkestig Berggren, U. & Arnesson, K. (2023). "Andra ögon idag?" - Socialtjänstens hantering av barnavårdsutredningar om våldsutsatthet. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 30(3), s. 739–758. DOI: 10.3384/SVT.2023.30.3.4580
- Bjurwill, C. (1995). *Fenomenologi*. Studentlitteratur.
- Brottsoffermyndigheten (2024). *Rättsprocessen*. <https://www.jagvillveta.se/rattsprocessen/> [2024-04-14]
- Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Upplaga 3. Liber.
- Carsley, S., Thomas, S., Oei, T., Smith, B., Harrington, D., Pike, I., Macpherson, A K. & Richmond, S A. (2024). Child abuse and neglect during the COVID-19 pandemic: An umbrella review. *Child Abuse & Neglect*, 149, s. 1-13. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106645>
- Dinehart, L. & Kenny, M C. (2015). Knowledge of Child Abuse and Reporting Practices Among Early Care and Education Providers. *Journal of Research in Childhood Education*, 29(4), s. 429-443. DOI: 10.1080/02568543.2015.1073818
- Fabris, M A., Longobardi, C., Settanni, M. & Mastrokourou, S. (2024). Childhood trauma and factors influencing primary school teachers' reporting of child abuse: Insights from Italy. *Child Abuse & Neglect*, 149, s. 1-10. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106631>
- Friberg, F. & Öhlén, J. (2021). Fenomenologi. I Klingberg, G. & Hallberg, U. (red.). *Kvalitativa metoder helt enkelt!* Studentlitteratur, s. 165–185.
- Högström, K. (2017). Fenomenologi. I Gunnarson Payne, J. & Öhlander, M. (red.). *Tillämpad kulturteori*. Studentlitteratur, s. 55–73.
- Lundén, K. (2004). *Att identifiera omsorgssvikt hos förskolebarn*. Diss. Göteborgs Universitet.
- Lwin, K., Hoagland, A., Antwi-Boasiako, K., MacKenzie, P. & Fallon, B. (2024). Examining the role of welfare worker characteristics and the substantiation decision. *Child Abuse & Neglect*, 149, s. 1-12. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2024.106641>
- Jernbro, C. & Janson, S. (2016). *Våld mot barn 2016 en nationell kartläggning*. Stiftelsen Allmänna Barnhuset. https://www.wallmannabarnh.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2017/08/Vald_mot_barn_2016-en-nationell_kartlaggning.pdf
- Köhler, M. & Lucas, S. (2014). Special: Barn som far illa- Barn uppfostran utan våld – en rättighet för varje barn. *Läkartidningen*, 111(47) s. 1-4.

Prop. 2012/13:10. *Stärkt stöd och skydd för barn och unga.*

SFS 1949:381. *Föräldrabalk.*

SFS 2001:453. *Socialtjänstlag.*

Skolinspektionen (2020). *Hur skolans tillsynsansvar ut.* <https://beo.skolinspektionen.se/fragor-och-svar/mobbning-BEO/hur-skolans-tillsynsansvar-ut/> [2024-04-14]

Socialstyrelsen (2014). *Barn som far illa eller riskerar att fara illa.* 2 uppl., <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/vagledning/2014-10-4.pdf>

Socialstyrelsen (2022). *Anmälningar om barn som far illa eller misstänks fara illa 2021.* (Rapport 8197) <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-11-8197.pdf>

Sundbybergs stad (2020). *Barnahus.* <https://www.sundbyberg.se/stod-omsorg/foraldrar-barn-unga/oro-for-barn-och-unga/barnahus.html> [2024-04-15]

Stockholms stad (u.å.). *Orosanmälan-barn.* <https://etjanster.stockholm.se/Orosanmalan/> [2024-04-23]

Szklarski, A. (2019). Fenomenologi. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.). *Handbok i kvalitativ analys.* Liber, s. 148–164.

Toros, K., & Tiirik, R. (2016). Preschool teachers' perceptions about and experience with child abuse and neglect. *Early Childhood Education Journal*, 44(1), 21–30. <https://doi.org/10.1007/s10643-014-0675-0>

Unicef Sverige (2024). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter.* https://unicef-porthos-production.s3.eu-west-1.amazonaws.com/slutversion_unicef-bk-booklet_2018.pdf

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed.* (Rapport 1708). <https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

Vårdgivarguiden (2023). *Barnahus i samband mellan och myndigheter.* <https://vardgivarguiden.se/avtal/samverkansomraden/barnahus/> [2024-04-12]

Wergens, A. (2021). Barn som brottsoffer- ett rättighetsperspektiv. I Granström, G. & Mannelqvist, R. (red.) *Brottsoffer -rättsliga perspektiv.* Studentlitteratur. s. 147–171.

World Health Organization (2022). *Child Maltreatment.* <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/child-maltreatment> [2024-04-03]

Bilagor

Bilaga 1 enkäten.

Hur man som pedagog hanterar eventuella misstankar om att ett barn far illa

Hej pedagoger!

Vi är studenter på Barn- och Ungdomsvetenskapliga Institutionen, avdelningen för förskollärautbildning och förskoleforskning vid Stockholms universitet. Inom ramen för vår sista och avslutande kurs på förskollärautbildningen ska vi skriva ett examensarbete. Vår studie kommer handla om pedagogers perspektiv på förskolans anmälningsskyldighet.

Ett självständigt arbete är reglerat av regler om tystnadsplikt, dataskyddsförordningen (GDPR) samt Vetenskapsrådets skrift om God Forskningssed. Detta innebär exempelvis att barnets, familjens, personalens och förskolans identitet inte får avslöjas och att fullständig konfidentialitet gäller. Allt insamlat material kommer därmed att aidentifieras och inga listor/register över personuppgifter kommer att upprättas. Det dokumenterade materialet får endast användas för vår egen bearbetning och analys samt sammanställas i en uppsats. Materialet kommer att förstöras efter att uppsatsen är godkänd. Uppsatsen kommer att publiceras digitalt.

Med denna information vill vi be om ert medgivande för att medverka i studien. All medverkan är frivillig och kan när som helst avbrytas. Samtycker ni till studien så ber vi att svara på vår enkät gällande studiens område.

Önskar ni ytterligare information är ni välkomna att kontakta oss studenter eller vår handledare vid Stockholms universitet.

Vänliga hälsningar Ebba Andersson & Mimmili Olling

Ebba Andersson
XXX-XXX XX XX
xxxxxxx@xxxxx.xxx

Mimmili Olling
XXX-XXX XX XX
xxxxxxx@xxxxx.xxx

Handledarens namn: Eleonor Bredlöv Eknor
Stockholms Universitet
Barn och Ungdomsvetenskapliga Institutionen
106 91 Stockholm
Mailadress: xxxxxx@xxx.xx.xx

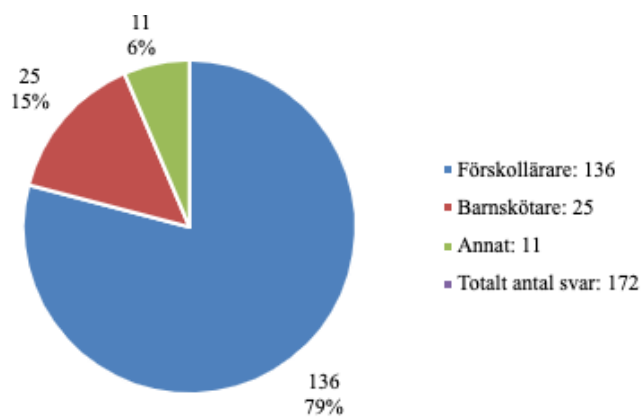
*** Anger obligatorisk fråga**

- Hur länge har du arbetat inom förskolans verksamhet? *

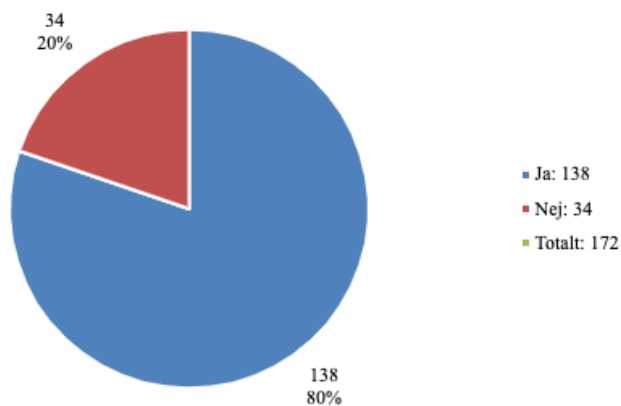
Har du någon utbildning relaterat till förskolan? Isåfall vilken? Exempel förskollärare, barnskötare osv. *

- Har du gjort en orosanmälan någon gång? Om ja, besvara på följande frågor *nedan. Om nej, svara på de två sista frågorna. *
Ja eller nej fråga.
- Vad var det som kännetecknande oron hos dig? Kan du ge exempel på röda- signaler du upplevde?
- Beskriv hur du har reflekterat kring din eventuella oro hos barnet/ barnen.
- Har du reflekterat din oro tillsammans med ditt arbetslag och/ eller rektor och hur reflekterade ni det?
- Hur lång tid tog det innan du gjorde anmälan?
- Hur kändes det efter du och förskolan gjort anmälan?
- Skedde det någon åtgärd efter anmälan och i så fall vad?
- Om du INTE har gjort någon orosanmälan. Kan du beskriva dina tankar och känslor kring att göra en eventuell anmälan?
- Om du har känt oro för ett barn men inte anmält? Varför valde du att inte anmäla?

Figur 1: Diagram med antal svar på utbildningsnivån.

Figur 2 Diagram med antal svar på genomjord orosanmälan eller ej.

Tabell Antal år yrkesverksamma har arbetet som har gjort en orosanmälan

Antal yrkesverksamma år i förskolan:	Antal som har svarat:
1-5 år	29 stycken
5-10 år	31 stycken
10-15 år	25 stycken
15-20 år	11 stycken
20-30 år	20 stycken
+30 år	22 stycken
Totalt:	138 stycken

Tabell 2: Antal år yrkesverksamma har arbetat som inte har gjort en orosanmälan

Antal yrkesverksamma år i förskolan:	Antal som har svarat:
Mindre än 1 år	2 stycken
1-5 år	12 stycken
5-10 år	8 stycken
10-15 år	6 stycken
15-20 år	1 stycken
20-30 år	3 stycken
+30 år	2 stycken
Totalt:	34 stycken

Stockholms universitet/Stockholm University
SE-106 91 Stockholm
Telefon/Phone: 08 – 16 20 00
www.su.se

**Stockholms
universitet**